

Rozavny

74/3

KISGRAFIKA

KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

MŰVÉSZ TAGOK
(folytatás)

PÁSZTOR Gábor
Széchenyi u.1.
1054. Budapest

PEREI Zoltán
Ürmhegyi ut
22164/3.hrsz.
1037. Budapest

RASZLER Károly
Semmelweiss u.2.
1052. Budapest

REICH Károly
Tusnády u.31.
1125 Budapest

RÉKASSY Csaba
Mártírok útja 50/52
1027 Budapest

ROZANITS Tibor
György u.100
2030 Érd

STERBENCZ Károly
Ferenczi J.u.50.
9400. Sopron

STETTNER Béla
Budafoki ut 57/b
1111 Budapest

GY.SZABÓ Béla
Str.Bólyai 7.
Cluj,Románia

SZABADOS Árpád
József ut 3
1084 Budapest

SZEKERES Ferenc
Kiskert u.33.
Szeged

SZUNYOGHY András
József A.u.60.
1042. Budapest

TAVASZY Noémi
Széchenyi u.1.V.78.
1054. Budapest

TROJÁN Marian József
48-as ut 7.
3390. Füzesabony

VÁCI András
Bartók Béla ut 78
1113 Budapest

VARGA Nándor Lajos
Néphadsereg u.84.
1062. Budapest

VARSÁNYI Pál
Kalapács u.7/a.
1148. Budapest

VÁRKONYI Károly
Blaháné u.4.
4024. Debrecen

VECSERKA Zsolt
Str.Eminescu 63.
Tg.Mures Románia

VERTEL József
Tizedes u.3.
1024. Budapest

PÁRTOLO TAGOK és akik nem kérték felvételüket a cserelistára

ANDRUSKŐ KÁROLY
Senta
Vojislava ilica 30.
Jugoszlavia

AMBRUS JÁNOS
2745. Körösetétlen
Szolnoki u.1.

ÁBRAHÁM JÓZSEF
8500. Pápa
Achim u.2.

BALÁZS GYÖRGY
1166. Budapest
Bojtocska 3.

BALOGH FERENC
5600. Békéscsaba
Kulich lkt. 24/c

BALOGH MIKLÓS
8790. Zalaszentgrót
Lenin u. 21/c

BARBÓCZ ELEKNÉ
4200. Hajduszoboszló
Árpád u. 27.

BARTA SÁNDOR
3300. Eger
Széchenyi u. 76.

BARTÓK BÉLA Műv.
Közp.
6728. Szeged
Vörösmarty u. 3.

MŰVÉSZ — AMATŐR — DILETTÁNS

A MAGYAR EX LIBRIS SORSPROBLÉMÁI

A művészet az emberi kultúra szerves és elidegeníthetetlen része. A művész- és művészetszociológusok egy része a kultúrát s benne a művészetet kultúrura és tömegkultúrura osztja. L. Löwenthal szerint művészet = beléltetés, a tömegkultúra pedig = szórakozás = nagyközönség. Th. W. Adorno véleménye az, hogy a művészet ma már csak azokban a művekben él, amelyek tudatosan szembeszállnak a fogyasztói igényekkel, Walter Benjamin pedig a művészeti közösséget elutasítja s az autonóm művészetet választja. E vélemények közötti különbségeket takarnak s nagyjából a kapitalista kultúrára jellemzők. A szocialista kulturapolitika a tudat formálásával a "két kultúrát" igyekszik közeli viszonyba hozni egymáshoz s ugyanakkor, amikor a hajdani kiválasztottak kultúrapiaci fölényét megszüntette, mindenkit igyekszik a kultúra részesévé tenni s a művészetet is. Ma akkor arra is törekszik, hogy ez a kultúra minél magasabb fokú és minél hatékonyabb legyen. Lassu folyamat ez, mert a tudatformálással szemben kevés visszaható erő érvényesül és ma még a közérthetőség körül is folyó viták, de a végeredmény nem lehet vitás. A szocialista tudatformálási törekvések egységes, magasfokú kultúrát fog létrehozni és a tudásszomj, vagyis a "szépség" nemcsak tudatossá, de ösztönössé is fog válni.

E problémakörhöz kapcsolódik a művész-amatőr-dilettáns kérdéskomplexum is. Bár ez a probléma a művészetek minden ágában jelen van, legégetőbb problémaként a képzőművészet területén jelentkezik. Itt érintkezik az ex libris művészet problémájával is.

Mi a művész? Az a személy, aki a képzőművészetben stb. alkotó tevékenységét hivatásszerűen folytat s erre tehetsége és képzettsége jogosítja fel.

A tehetség természetadta, veleszületett hajlam, képesség, amely vagy vagy nincs : megszerezni nem lehet. A "poéta non fit sed nascitur" igaz. Tehetség tehát a művész sine qua non-ja. A tehetség azonban legtöbbször magában nem elég. Ahhoz, hogy kibontakozhasson, hogy értékálló műveket sok létrehozását lehetővé tegye, módszeres tanulmányokkal kell párosítani, amelyek megadják a tehetség kiteljesedéséhez szükséges esztétikai, gyakorlati-technikai tudnivalókat, a mesterségbeli felkészültséget, amelyet rendszeres képzés hiányában a legnagyobb tehetségek is csak verejtékes munkával kiterőkel és buktatókkal tudnak úgy ahogy megszerezni. A céhek korában amikor a művészet csak egyike volt a sok mesterségnek, a művész is az inas, legény, mester fokozatokon s csak remekének elkészülte után lépett a céh egyenjogú tagja. Itáliában, 1494-ben azonban már megalakult az első képzőművészeti akadémia, a Leonardo da Vinci által létrehozott Accademia Vinciana s ezt egymás után követték Európa különböző országaiban hasonló intézmények. (1577 : Accademia di San Luca Róma, 1692 : Accademia di San Luca Berlin, 1752 : Madrid, 1757 : Szentpétervár, 1768 : London, 1785 : Párizs, Academie des Beaux-Arts, 1808 : München stb. Hazánkban 1827-ben a mai Iparművészeti Főiskola elődje, 1871-ben pedig a mai Képzőművészeti Főiskola elődje, az Állami Mintarajztanoda kezdte meg a működését. A képzés kiterjedt tettek a művészképzés érdekében a magán- és szabadiskolák is, Magyarországon Jakab 1846-ban alapított intézményétől kezdve Szablya-Frischauf Ferenc, Wellmann Róbert, Aba-Novák Vilmos, Bortnyik Sándor, Paulini Volgyesi Artur, Gellé Tibor stb. iskoláig. Oktatásuk azonban rendszeresség és következetesség szempontjából nem vehette fel a versenyt a két állami főiskolával.

A művész tehát tehetsége és képzettsége birtokában rendszeres műveket tevékenységet folytat. Alkotásai kiállításokon szerepelnek, a rangos kiállításokon megvásárolják a muzeumok, műgyűjtők, pályázatokon vesznek részt, díjakat és elismeréseket kapnak. Munkásságukkal rendszeresen foglalkozik a képzőművészeti kritika, majd a művészettörténet. Tevékenységük beépül a nemzet kultúrájába s azon keresztül az egyetemes kulturát is gazdagítják.

A művésszel szemben az amatőr olyan alkotó, aki tehetséges ugyan, de nem részesült rendszeres képzőművészeti oktatásban és a mesterségbeli tudást vagy hozzáértő mestertől, vagy önerejéből szerezte meg. A művésztől eltérően kedvtelésből, de nem hivatásszerűen foglalkozik. Nem egy közülük hivatásos művésszé nővi ki magát. (Gondoljunk csak Gauguin-re stb.) Mivel nem foglalkozásból élnek, a hivatásos művészekkel szemben ritkábban és kevesebbet alkotnak és képzettségük nem teljes értékűsége mellett művészi teljesedésüknek ez is az egyik akadálya. Tehetségük vitathatatlan, a gyakorlati felkészültségük tiszteletreméltó s így jobb alkotásaik joggal szerepelnek kiállításokon is. Tevékenységük a legnemesebb időtöltés, amely nemcsak a kapcsolódást jelent, hanem az alkotás örömeivel is megismerttet.

A dilettáns sem tehetséggel, sem mesterségbeli tudással nem rendelkezik. Csak becsvágya van. Nincs köze a művészetnek, bár maga szenteli magát, hogy amit csinál, az művészet. "Művészkedése", ha csak négy fal között marad, nem kifogásolható, bár hasznosabban is eltölthetné az idejét, ha baj csak akkor kezdődik, ha kilép a magányából s helyet követel magának.

JENY Béla
Tetszete X3

att. Tevékenysége ekkor már ártalmas, mert izlésromboló s mint a mű-
rossz karikatúrája helytelen képzeteket kelthet a kellő izléssel nem
kezők között. Páncélozott könyökkel igyekszik utat törni, közönséget
zni magának s mivel munkái kiállításokra nem, vagy csak véletlenül
el, zugeladásokkal igyekszik kárpótolni magát. A sikertelenség kese-
eszi, sőt ellenségévé az őt "meg nem értő" művészeknek és művészet-
tevékenysége visszajára fordul: kikapcsolódás helyett elégedetlenséget
alkotómunka helyett izzadtságsgazu kontárkodássá fajuk. A dilettáns
fajta s védekezni kell ellene. Ha kell, közigazgatási eszközökkel
radó stb.), ha kell, a kritika kiméretlen fegyvereivel, vagy agyonhall-
l. Mert a dilettáns nemcsak penetrál, de fertőz is s az ellene való
zés a társadalom jogos önvédelme.

A "művész-amatőr-dilettáns" probléma különösen az ex libris művészetet
érzékenyen. Napjaink magyar ex libris termése alig 15-20 százalékban
z vérbeli művészek nevéhez, kb. 30 százaléka pedig a jóízű ama-
számlájára írható. A fennmaradó 50 százalék azonban a dilettánsok
munkája s ez a szomorú tény sokban hozzájárul ahhoz, hogy ex libris
etünk nem tart ott, ahol tarthatna, s nemzetközi hímeve sem mocsok-
A dilettáns grafikusok tulnyomó része az ex librisen keresztül igyek-
llkapaszkodni a Parnasszusra s bár ez sosem sikerül, az ex librisnek
etlen károkat okoznak. Segíteni csak akkor lehetne ezen, ha művésze-
ben és többet foglalkoznának ex librisel és így a dilettánsok körül e-
a levegő. Védekezni azonban így is kell ellenük. Itt a hivatalos

szervek s a gyűjtők egyaránt sokat tehetnek. Az előbbiek azzal, hogy a legkedvezőbb kiállításra őket, az utóbbiak azzal, hogy a dilettáns munkánkat gyűjteményükbe nem helyezik el, sem nem cserélik. Főleg az utóbbi a tény, elsősorban külföldi vonatkozásban. Minden külföldre küldött ex libris a magyar grafikusművészet egy-egy névjegye s ha ez a névjegy rossz, nyilván helytelen általánosításokra vezethet. Ez pedig sem a művészeknek, sem a gyűjtőknek nem érdeke.

A magyar ex libris művészet nemzetközi jóhíre és jövője nagymértékben attól is függ, mennyire sikerül a dilettánsok siserehadát ebből a műfajból irtani. És ehhez bármennyi fáradság sem lehet sem sok, sem elég.

Galambos

REICH Károly ecsetrajza — A KÉPCSARNOK által rendezett Országos Grafikai Hét (1974.IX.26-X.5) plakátjain és meghívóin sokszorosított

BLED '74

NEMZETKÖZI EX-LIBRIS
KIÁLLÍTÁS ÉS KONGRESSZUS

Fenyvesekkel borított hatalmas hegyek között a festői szépségű tó part-
tolták meg Bledben a XV. Kisgrafikai Kongresszust, amelyen mintegy
grafikus és gyűjtő vett részt a világ minden részéből. A jegyzékbe fel-
integy 63 szlovéniai résztvevő közül, hogy kik voltak jelen nem is tud-
megállapítani, mert hiszen személyesen nem is tudtunk volna érintkezni a
program miatt s így azokat a fenti 160-as létszámba be sem vettem.

Örvendetes, hogy magyar részről 33 fő jelent meg a kongresszuson; ezt
az számot a két ország szomszédsága indokolja.

A kongresszus hivatalos programja szept. 19-én délelőtt 9 órakor a de-
k ülésével kezdődött a Golf Szálló különtermében. Az ülést Dagmar
lek, mindenki Dagmár nénije, mint a kongresszus elnöke nyitotta meg,
r. Gianni Mantero a FISAE örökös elnöke, utána dr. Rajko Pavlovec a
sszus rendezősege nevében üdvözölte a delegátusokat. Az üdvözlések el-
sa után Klaus Rödel a FISAE I. alelnöke ismertette a vezetőség beszé-
t az egyes egyesületek elmúlt két évi tevékenységéről. A beszámoló
es szövegét a delegáció minden tagja írásban is megkapta.

zútan a portugál delegáció tagja kérte az 1976. évi kongresszus rendez-
k lehetőségét Portugália részére, amit a kongresszus egyhangulag meg is
ott. Majd Vladimír Zdenovec a csehszlovák egyesület elnöke kérte az
vi kongresszus megrendezésének jogát Prága részére.

Délután a Festival teremben nyitották meg Unnepélyesen a kongresszust s
alommal fogadást adtak a kongresszus résztvevői tiszteletére. A fogadás
kiállítás megtekintése és megnyitása következett, mely idő alatt a Je-
Vasas fuvószenekar adott sétahangversenyt a kiállítás előtti parkban.

A kiállítási anyag két témakörből állt, az egyik csak a pályázatot foglalta magában a "Könyv, amely közelebb hozza a népeket egymással, a másik kiállítási anyag az 1972-74 évben alkotott exlibrisek. Egy-egy művésztől általában 2-3 kisgrafikát állítottak ki, amit igen kelettem, mert hiszen két lapból nem alkothat teljes, áttekinthető képet a művészek munkáiról. Szokatlan volt ez azért is, mert a kongresszusokig minden résztvevőtől 10-10 kisgrafikát állítottak ki.

Délután 6 órakor került sor a pályadíjak kiosztására.

A pályázaton a következőket díjazták:

- I. díj: Antanas Kmielauskas. Litvánia
- II. díj: Zbigniew Jozwik. Lengyelország
- III. díj: Mirosław Houra. Csehszlovákia.

Az 1972-74. évben készített s kiállított művek után a következőket díjazták:

- I. díj: Grazina Didelyté. Litvánia
- II. díj: Feszt László. Románia
- III. díj: Alina Kalczyńska. Lengyelország.

Szeptember 20-án az egyes nemzetek előadói ismertették országuk risének történetét. Mintegy 10 előadás hangzott el, köztük dr. Semsey A legrégibb magyar exlibriséről beszélt. Ezek az előadások nem voltak népesek, amit a nyelvi nehézségekkel lehet indokolni.

Délután cserére volt lehetőség a Golf Szálló termeiben, este pedig a Festival teremben a ljubjanai egyetemi hallgatók népitánc csoportja szórta a vendégeket színes, hangulatos táncaikkal és dalaikkal.

Szeptember 21-én borult, esős időben ültünk autóbuszra, hogy a B tó partjára vigye a kongresszus résztvevőit. Utközben koktél partyn vettek meg bennünket. Az eső sajnos megakadályozott bennünket abban, tó és vidéke szépségeiben gyönyörködjünk.

Délután csónakkirándulás volt a bledi szigeti kápolnához, ahol a nai kamarakórus adott hangversenyt.

Este a Golf Szállóban ünnepi gála vacsorán vettünk részt, amelyen szépen rendeztek meg. A vacsora után az egyes delegáció vezetői szöfel s mondtak köszönetet a rendezőségnek a szépen megrendezett kongresszusért.

A negyedik nap már a kirándulás jegyében zajlott le. Először autós szal Kranjba mentünk, majd a Crngrobi XII. századi freskók özőnével tett templomot látogattuk meg. Innen Skofja-Lokába vezetett utunk, meg tettük ezt a régi várost és várat. Az étteremben koktél partyval fog bennünket, majd az izletes ebéd után utunk indultunk Ljubljánába. Itt először az egyetemi könyvtárba vezetett, ahol a gyermekek által készit libriseket tekintettük meg, majd városnézés következett. Rendezett, szép turált város Ljubljana, kár, hogy nem tölthettünk ott több időt. Este ind vissza Bledbe, ahol már mindenki csomagolt és készülődött a másnap r hazautazásra, vagy a két napos külön kirándulásra, amely a kongresszus ram betetőzése és felejthetetlen élménye volt.

Szept. 23-án korán reggel gyülekeztek a kiránduláson résztvevők a Szálló előtt. Utunk első célja a Julia Alpokba vezetett. Sok falun áth jutottunk el az Alpokhoz, autóbuszunk mintegy 40 hajtukanyarral jutott

JANOUSEK fametszete X2/2

m. Vrsic csucsra. A hajtűkanyarok és az út melletti meredek szakadékok a nők közül többen rosszul lettek. A csucsról minden irányba nézve 2600 méteres hegyeket láttunk és nagyon fáztunk a hideg szélben és éles kövön. A csucsról lemenet a másik oldalon is 40-45 hajtűkanyart tettünk. Bizony minket, akik nem szoktunk hozzá ezekhez a veszélyes utakhoz szorongatott egy kicsit. A völgybe érve tizórait kaptunk, amit az egyik adományával 700 üveg sörrel öntöztünk meg.

Ezután a mesésen szép Krajnska Gorán keresztül a Trenta völgyén át haladtunk további célja felé. A völgyben láttuk az első világháború maradványait, a doberdói szikla-bunkereket.

Ahogy haladtunk délre, úgy változott meg a vidék jellege. Az eddigi alacsony külsejét az olaszos, lapos tetős házak váltották fel. Kevesebb a hállakában a virág, a házak és templomok déliesek. Nova Gorizában az állomás mellett közvetlenül húzódó drótkerítés mögötti városrész már Olaszország. Többen viccesen átnyújtottuk ujjainkat a drótkerítésen, hogy ha már egész nap is, de legalább testünk egy része Olaszországban volt.

Következő állomásunk Lipica volt, ahol régen a bécsi spanyol lovasiskola székhelye volt. Megcsodáltuk ezeket a szép fehér lovakat és a méntelepet. Érdemként említem meg, hogy - amint ott hallottam - ezek a hófehér lovak fehéres csikókat ellenek, s két év alatt lesznek hófehérek. Itt is elegáns nagy ebekkel vártak bennünket.

Utunk ezután Postojnába vezetett. Először a sziklabarlangba épített Predjama-Gratot tekintettük meg, a hajdani rablólovag bevehetetlen várát. Este a városban kaptunk nagyon izletes és bőséges vacsorát, és a postojnai motel-

FERY Antal fametsze

ban aludtuk ki az ut fáradalmait. A barlang megtekintésére másnap reggel sor, villanymozdony huzott be bennünket 2 kilométerre a barlangba, ahonnan félórás gyalogsétát tettünk. A cseppkőbarlang megtekintése külön élmény minden fáradságot megért. Bámulatos, hogy milyen sok színben, mint a kővek csillognak ebben a hatalmas barlangban a cseppkővek megszámlálhatatlan sokasága.

Postojnát elhagyva megtekintettük a Skocjankei barlangot is, ez is csodás természeti tünemény. Utunk további szakasza az Adriai tenger felé vezetett, de közben számtalan szerpentinre leereszkedve megtekintettük a tovljei kis templomot, amely a XII. században épült. A templom kicsiny, de tele van a XIV. századbéli freskókkal, amelyek közül különösen a bölcses sűrű haláltánc sorozat ragadta meg figyelmünket.

Utunk utolsó állomására Koperbe mentünk, nagyon vártuk, hogy lássuk a kék Adriát, helyette bizony borult, esős időt kaptunk s így a tengerben sok örömünk volt. Koper már tipikus olasz város, ebéd után megtekintettük a várost, s indultunk vissza Ljubljanába, ahonnan ki erre, ki arra utazott.

Mindent összefoglalva, a bledi kongresszust a budapesti kongresszushoz hasonlítanám. Nem láttunk itt rendezőket s mégis minden csodálatosan ment. Mindenütt a legnagyobb figyelemmel vettek körül bennünket s ahol csak mentünk mindenütt emlékként képes prospektusokat bocsátottak rendezésünkre. A hétszeri étkezés alkalmával minden étteremben exlibrisrel ellátott menükártyát kaptunk s ezzel érdekesebbé, hogy úgy mondjam izletté tették számunkra az étkezést, bár az izekkel sem volt baj.

Ugy tapasztaltam, hogy minden rendezés dr. Rajko Pavlovec professzor vállán nyugodott. Köszönet és hála illeti meg Pavlovec doktort a legnagyobb figyelemmel, szépen és elegánsan megrendezett kongresszusért, amely számunkra a legszebben és legjobban megrendezett és sok szép élményt nyújtó kongresszus volt.

Réthy

VADÁSZ ENDRE 1901 - 1944

EMLEKEZÉS A MŰVÉSZ HALÁLÁNAK 30. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

Vadász Endrét - a puritán vonalak halk szavu mesterét - személyesen ismertem. Sokat beszélgettem vele, s felfogását nemcsak a műveiből mérhettem meg, hanem a Gáborjáni Szabó Kálmán műtermében kialakult viták tüzeiben is. Vadász Endre a legkényesebb kérdések boncolgatásakor is látszólag mindig higgadt, "szordinós" résztvevő maradt, de szeme ilyenkor parázslott s érdeklődő hosszú ujjai alig észrevehetően megremegtek. Egy pillantással felmérte egy festmény vagy grafika értékét, s ítéletében kegyetlenül igazságos - szonyult önmagával szemben is. Előfordult, hogy Rabinovszky Marius, - a természetesen éles logikájú műtörténész - elismerően szólott egyik karcáról a műterményéről, de Endre olykor nem kis meglepetésünkre - maga hívta fel a figyelmünket a hibákra. Tudott sokféleképpen harcolni, ha a maga igazáról volt szó. Tárgyilagos s hangzásra szenvtelen szavak igazságával vezette rá a tévfokra a kételkedőt vagy gáncsoskodót meggyőződésére. A róla szóló, méltóságos, értékelő szavakat pedig sohasem toldotta meg önelégültséggel; - ilyen kegyetlenül természetellen feszengett, vagy hallgatásba burkolózott...

Még a háború utolsó éveiben is készíttettem vele könyveimhez exlibriseket, tanulmányaimhoz karcokat, tollrajzokat. Becsültem nála, hogy megbízottam szellemében s mégis a maga elképzelése szerint dolgozott. Egyik karcánál (exlibrisnek szántam), az volt a kérésem, hogy "hitelesen" engem ábrázoljon. Már vette is füzetét, hogy beszéd és mappaforgatás közepette képezzék rólam néhány vázlatot. Pár perc alatt zajlott le az egész, nem is tudtam ennek nagy jelentőséget, hiszen Vadász Bandinak nem volt "portré" a portré. Mégis ami e néhány, sietve feldobott vonal után elkészült s a rajz az erre épült maratott karc lényegbe markolóan igazi volt. Nyugtázta, hogy ez én vagyok, akármilyen kegyetlenül leleplező is a rajz. Tudtam elméletileg, hogy a nagy humoristák torzító tükrében felsokasodnak a hibák, a lényegtelen dolgok nevetségessé puposodnak, elbagatellizált hízelgővé duzzadnak, mégis e kesernyésen hahotázó rajzokra önmagamban kegyetlen-kelletlen elismerően kellett bólintanom. Hiába, Vadász Bandi a humortudományon is állta a sarat!

A negyvenes években már budapesti művész volt. Visegrádi utcai lakásán hordozta egész egyéniségét. Ez a hangulat apró finomságokból, a legapróbb használati tárgyak gondos összeválogatásából szövődhetett. Egy mesterségesen, egy groteszk formájú Gorka kerámia, egy finoman domborított

réz hamutartó, szurrealista intarziás asztal... meg az a mód, ahogyan ták a vendéget, az ismerőt, a műbarátot. Neje igazi művész feleség aki észrevétlen gondoskodással rendezett mindent a keze alá, úgyelt hogy a karcolás, maratás, a festés vagy vázlatozás mechanikus előkészít ne szabdalják az ihlet szárnyait. Rendszerezte, osztályozta a hatalmas anyagot, gyűjtőkkel, művészekkel, kiadókkal levelezett és cserélt, vagyított azoknak a kevés vonalú alkalmi lapoknak s exlibriseknek színezésé amelyeknél férje eleve számításba vette az akvarellal való kiegészítést. vitánk volt arról: vajon nem rontja-e egy fametszet vagy rézkarc grafika telét, ha utólag színezik, - hiszen ez esetben a szín nem nyomó eljárás hanem ecsettel került a már kész levonatra. Ma már tudom, hogy Vadász re helyesen hivatkozott a primitív mesterek alkotó logikájára, akik fanatikus kezdetleges vonalvázát színekkel ékesítették. A XV., XVI. század metszője eleve számításba vette az utólagos kiegészítést s nem bízott a vonalakra, amelyek bonyolult tollrajzot utánzó kimetszéssel, kezdés számaival egyébként sem tudott volna megküzdeni. Vadász Endre esztiv szerkesztés törvényének megfelelően rézkarcaival is éppen csak jelezte színeket; tehát nem töltötte ki a felületeket, a befejezést - mint valamely kezdett gondolatsort - rábízta a néző képzeletére.

Sokat mesélt fiatal éveiről. A legszivesebben a Fruchter-díjra emlékezett, amellyel még mint 22 éves főiskolást jutalmazták. A Szinyei Mennyei Saság kitüntető oklevele már a legmagasabb "fémjelzést" jelentette. Az Amerikai Ösztöndíjak nyomán járó elismerések relative biztos megélhetést nyújtottak. De hangjából sohasem éreztem ki elbizakodottságot. Tarsolyában a két nagy grafikus: Olgay Viktor és Zádor István intelmeivel és művészi instrukcióival olasz és francia földön csiszolja tudását, nemes ökonómiával egyszerűen építi ki sajátos groteskség és humor határán haladó, senki mással összehasonlítható tudását, amely még a legkegyetlenebb években sem torzult meg a gátszűrésbe. A felhőtlen égbolthoz, a tükörsima vízfelülethez, hideg tüvel megalkált parti részleteket fűz. Az apró részletezésnek s a teljes elhagyásnak szembeállítására stílusa állandó jegyévé vált. Savval maratott vonalakkal szívesen munkálja ki gyémánt-tüvel utólagosan bekarcolt vonalakkal. E vázlatos hegyben végződő hálózatok amelyeket savval sohasem lehetett így kifaragtatni, üde csengést kölcsönöztek parányi lapjainak is. A felülről látás azért, hogy aprólékos, mesélő kedvével minél nagyobb területet hessen át - hamar kialakult nála. Nem egyszer mintha hegytetőről szemlélte a tájat, a vizen ringatózó bárkák, a derűs halászok, a buzgalkodó kajakosok festőileg különösen vonzó munkáját.

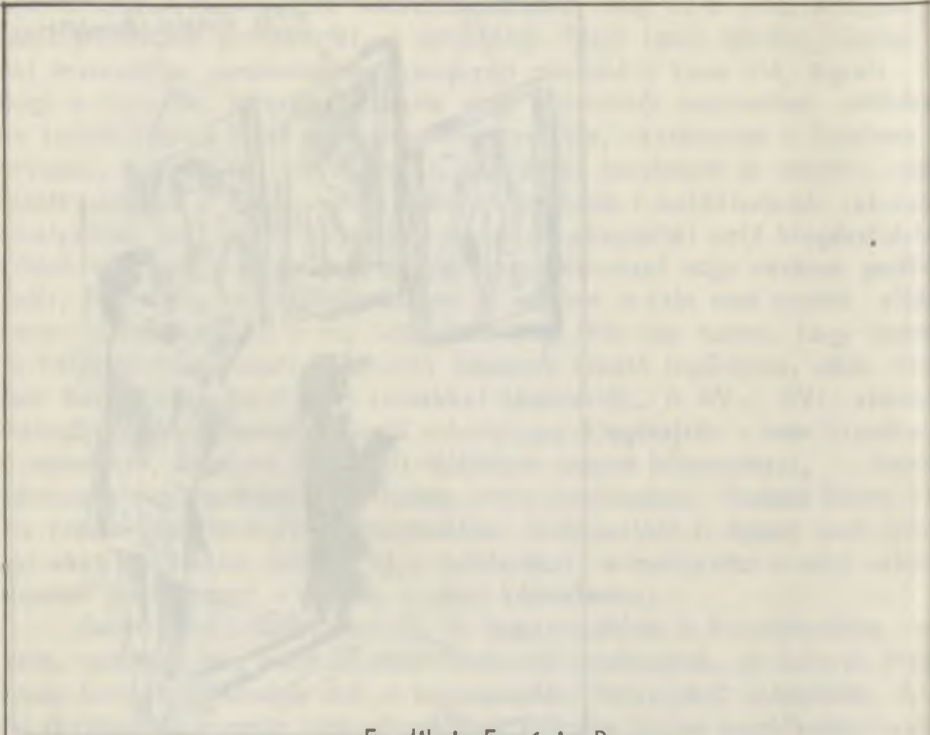
Még négy komoly, anyagiakban is jelentős elismerés következett mindaddig évéhez sem érkezett művészüknél: a Wolfner-életkép díj, a Marcell utazási ösztöndíj s a kétszer is neki ítélte Zichy Mihály-grafika kitüntetés - valamennyi között ez utóbbi a legsúlyosabb - újabb külföldi lehetőségeit nyitva meg kifogyhatatlan érdeklődési vágyának. De Vadász re, az élet jelenségeinek éles szemű megfigyelője, a nyugati metropoliszok vagy kisvárosok mozzanataiból is a neki megfelelő szűrte ki, hasznosított olvasztotta élményanyagába. Metszeteiben s karcaiban gyakran visszatért Arno-parton sorakozó házak olyannyira pittoresk színskálája, a magyar

oly messze eltérő szokások, építkezési módok lemezre vitele... de még-
 var levegő fonja át valamennyit. Mindenütt ott kísért a tiszai és dunai
 halászok megragadó romantikával átfont, nehéz mindennapi robotja.
 emberek, műveket lehet leheletnyi rezdulésekből, alig lemérhető jel-
 ősi is felépíteni és megismerni. Vadász Endre ebben volt nagy. Tudott má-
 észre nem vett jelenségekre gyermeki áhitattal rácsodálkozni. Rézkarcai-
 atosan kielemezhető: hogyan váltotta át ösztönösen a diszharmoniót har-
 á, az elnyomottak robotját egészséges, elpusztíthatatlan életerővé. Két-
 n, hogy a társadalmi élet átalakításának, megváltoztatásának szüksége
 rai lapjain sem kiált megoldás után, de merészen ívelő vonalainak sod-
 , könnyed iramlásából mélységes együttérzést és humánusot olvashatunk

azonban alakjai: vidám favágói, halásza, kertészei, játékos komédiásai
 neknek bizonyultak alkotójuknál. Vadász Endre 1944 július első napjai-
 lleségével közös elhatározással önként választotta a halált, a gödöllői
 tábor mindennapos megaláztatásaiba belefáradva. Tragikus távozása a
 neknek éppoly veszteség volt, mint az egyetemes magyar művészetnek.

Tóth Ervin

Ex libris Eugénio Rosasco

KÓS KÁROLY KÖNYVMŰVÉSZNÉ

Hány alkotóköri vallja magáénak az aggastyánkorú Kós Károlyt, akinek jóval idősebben és térben olyan széles hömpölygésű, hogy a legendáshírű Sámuelhez kapcsolt szállóigét ("az utolsó erdélyi polihisztor") önkéntlenül is át kell származtatnunk rá? Mert építész és grafikus, író és közéleti személyiség, politikus és kulturális tényező, iparművész, szerkesztő, gazda, etnográfus, műörténész és főiskolai tanár egy személyben a kecskeméti területen tudott egyetemeset alkotni, európai színvonalat képviselni a végeken. Szerteágazó munkásságának összegező feldolgozása nem lesz könnyű feladat, ám az ígéretesen grandiózus épületek egyes alapköveit, szépen cizellált faragott kövei már elkészültek és egyre ujjbaköröztető hírek: Pál Balázs az építőművészről (Bp. 1971 Akad. Kiadó), Varró János a szobrászról (Köszvény, 1973 Dacia Könyvkiadó) jelentett meg kisméretű méltatásokat és az Erdélyi Helikon 1933-as Unnapi Kós-számától napjainkig megjelent méltatások, alkalmi összeállításoknak se szeri, se száma.

Művészeti feladatunk azonban nem a Kós Károly-i életmű feltérképezése, hanem a magáiban, sem kihatásában. Folyóiratunk terjedelme és arcéle egyaránt nem eme maximalista igény teljesítése alól. Mindössze olyan epizódok felvillantását kíséreljük meg, melyek a belterjes könyvművész portré-összeállítását segítik elő. Mert ő - ha kellett - a sztánai "várban" - megírta, illusztrálta, kinyomtatta, bekötötte sőt terjesztette a KÖNYVET (...így, csupa nagybetűvel!), noha - egyik méltatója szavakkal - "szégyellte, hogy építész létére írásra vetemedett és még jobban szégyellte, hogy ilyen nagy sikere volt." Bizony, a sztánai officinában

Ezt
 a köny-
 vet KÓS
 KÁROLY illusz-
 trálta és a grafikai
 kiállítását is ő tervezte.
 Nyomtatta a LAPKIA DÓ
 és NYOMDAI MŰINTÉZET RT.,
 corvinus antiqua betűkkel. A szedést
 SCHWARTZ IGNÁC és ANDRÁS LÁSZLÓ
 vezették, a nyomást KIÁK FERENC
 gépmeister, a könyvkötői munkát
 URBÁN MIHÁLY végezte.
 A könyv bibliofil példányai
 kizárólag az Erdélyi
 Szépmíves Céh
 tagjai részére
 készül-
 tek

manufakturális uton született, rusztikus küllemű könyvek nemcsak ma, jó
 száz év távlatából jelentenek kincset érő bibliofil ritkaságot, de megje-
 sük éveiben is – és milyen nehéz szükségidők voltak azok! – sem kellett
 kik cégér: Erdély kövei, 1922 (200 pld.), Attila királyról Ének, 1924
 pld.), Kalácsa Kalendárium, 1925 (250 pld.). Az így megtapasztalt lehe-
 azután az általa szervezett és igazgatott Erdélyi Szépmíves Céh 160 kő-
 ben teljesedett ki. Mert Kós Károly nemcsak kitűnő alkotóművész, nemcsak
 félelmetesen biztosszemű műtész, de üzleti ügyekben is szilárdan állt m-
 a realitások talaján. A "mémők ur" logarléchez szokott gondolkodásmód-
 fontos tartozéka a számszerűen is egyensúlyban levő precizitás. Pontos-
 kalkulálta, hogy tíz éves könyveket jelentetve meg, kétszáz előfizető "p-
 ló tag"-gal már fennmaradhat a kiadói vállalkozás (N.B.: 1924-ben vagy
 a tömegpéldányok pedig a kispénzű könyvbarátok számára is biztosíthat-
 jó i r o d a l m a t . És most sem csalódott. Már az első felhívás-
 "amatőr" jelentkezett, akiknek hófehér, famentes papírra nyomtatott, sz-
 kötött példányaiba azután mindig beragasztották a névreszóló, igényes-
 fikának számító ex librist.² E könyvjegyeknek három változatát ismerjük
 elsőnek maga Kós az alkotója 1924-ben, egy másikat Debreczeni László
 zolt 1928-ban, a harmadikat egyben a legkiérleltebbet ugyancsak Kós K-
 rajzolta, aholis a kalotaszegi népviseletbe öltözött férfi és nő tartja
 cimerét. A Céh megszűnéséig ezt használták. A tulajdonos nevét utólag,
 szedéssel nyomtatták az egyedi példányokba. Milyen szép szokás volt!
 miért nem ápolja egyetlen mai könyvkiadó sem ezt a hagyományt?

EZ A KÖNYV AZ
ERDÉLYI SZÉPMÍ-
VES CÉH TAGJA:
BALAJTHY JENŐ
SZÁMÁRA KÉSZÜLT.

tt jegyezzük meg, hogy Kós Károly névreszló ex librisei közül mind-
tettő ismeretes:

az egykori kolozsvári pszichológus-újságíró, Székely Béla nevére li-
nóleumba metszett lap 1922-ből ritka, féltett kincse azon keveseknek,
akik magukénak mondhatják;

az 1950-es tollrajz után készült klisé-ex librissel pedig Kabay Gábort,
a jónevű sepsiszentgyörgyi ügyvédet tisztelte meg.

az említettekén kívül még a Napkelet 1920-as évfolyamában reprodukált
linómetszetű könyvjegyet, valamint a "Tizenegyek anatóliájá"-hoz
szak névtelenre tervezett tollrajz-ex librist ismerjük 1922-ből.

Kós Károly bibliofil érdeklődése azonban sokkal korábbi keletű. Már a
vári Református Kollégium diákjában ott motoszkál a "képben gondolko-
vész, irkáinak lapjait Vergilius-, Tacitus-, Homéros-illusztrációkkal di-
latinórák leckesorrendje szerint.³ Hej, ha ezek közül ma bár egy

előkerülne. Mert vallomásból azt is tudjuk, hogy a következő év
jó áron cseréltek gazdát az ilyen módon illusztrált füzetek. Ám iga-
nagy irodalmi-grafikai sikerét - most már a műértő közönség nyilvános-
lított is - az Attila királról Ének c. balladájával aratta.⁴ Ezzel kapcsos-

érdemes életműve és személyisége megalaposabb ismerőjének, Debreczeni
ak adni át a szót: "Szövegében a régi székely balladák formáját, nyelv-

ermusát, zeneiségét, drámaiságát, mélységét, szigorát követő költemény
világ is kiváló alkotás... Kós Károly grafikusművészi útja e munkájá-
vszerre igen magas csúcra ért, a grafikusművész pedig fejlődésének el-

ső határpontjához jutott el.⁵ Innen azután már csak egy lépést kellett tennie ahhoz, hogy élete szintézisét - alig 28 évesen - előre megalkor. Régi Kalotaszeg-ről⁶ van szó, melyet építészeti és építéstörténeti tanulnak indít ugyan, ám a Ráskai Lea kódexmáslataira emlékeztető kézirat nagy műgonddal rajzolt oldalakból összeállított mű, az univerzális alkazén olyan sokrétű hitvallássá szublimálódott, melyre sem előtte, sem utána volt példa honi kulturánkban, tömött sorokba rótt szavai pedig akkor is fel a maguk valóságában, ha egybevetjük a következő félszázad történéseivel, hogy gazdag életműve által lássuk bizonyítva látmoki ihletésű mondatai: "Én életem örökkévaló lesz... Mert én itthon maradtam..."

A következő évtized azonban egyáltalán nem kedvezett a grafika Károly további kiteljesedésének. Előbb a sikeres építész zsufolt munkaról, később az első világháború mindent összekuszáló, romboló eseményei grafikai tevékenységét.

Ebből az időből mindössze néhány szinfoltot említhetünk meg, igaz közöttük korszakjelölő epizódok is vannak. A Kalotaszeg c. magaszerkezte (sőt, jórészt maga is irta-illusztrálta!) lapban 1912-ben egyebek között Ricz Zsigmond Márkus c. novellájához készít kitűnő tollrajzokat, 1916-ban pedig Kárpáti Aurél Kőmives Kelemen c. drámáját illusztrálva már kikísérte a linóleummetszés technikáját is. Ezirányú tevékenységének gazdag tette 1924 után, az Erdélyi Szépmíves Céh köteteiben érik be teljes bőségében. Az első években szinte mindenik könyv kolofonján ott olvasható a magyaroskai alexandrinusba szedett szöveg: "Ezt a könyvet Kós Károly illusztrálta, grafikai kiállítását is ő tervezte." 23 kötetet illusztrált egymaga s csak a adói vállalkozás égisse alatt közölt könyvgrafikai alkotásainak száma két-kétszázra rug.⁷ Legszebbre nyilván azok a rajzai, metszetei sikerültek, a sajátosan képben gondolkozó Kós Károly-i séma szerint születtek, ahol a ját könyveiben (Varju-nemzettség, 1925; Erdély 1929; Budai Nagy Antal története, 1932; Kalotaszeg 1932, a tatárarcu típusalakokban is lepárolt gát adja. Meglepő, hogy ez a magát "nehéz kezű"-nek jellemző művész ilyen biztonsággal, sallangmentesen, az anatómiai szabályokra is ráérezvöl. Illusztrációi mégis - vagy tán éppen azért! - rendkívül expresszív, igen-igen dekoratív hatásúak ma is.

A 90. évet 1973. december 16.-án betöltött sokoldalú alkotó előtt a szág művészetkedvelő közönsége tisztelgett. A Kriterion Kiadó pedig a teményes Kalotaszegi krónikán kívül közzétette faksimile kiadásban azt a zel irt és illusztrált Székely balladák-at, melyet a hajdani türei refa pap leánya, Balázs Ida, a későbbi önfeláldozó hitves kapott jegyajáról 1909-ben s melyet 64 éven át őrzött, féltő szeretettel, "azért maradt r egyéb minden elveszett".³ És lám, a kis kötet, úgy ahogy van, változatlanul bibliofil remekmű ma is.

Végezetül álljon itt a Székelytámad vára falainak tövében élt költő halk szavú udvarhelyi humanista, Tompa László 1933-ból keltezett köszvölése:
"Benned, ha szólasz, Erdély lelke szólal -
Lelke a voltak, az időtelennek -
Hangodat hallva: kürtöt hallok olykor,
Mely nekem is még életről üzenget." (Őszi Udvozle)

A KÖNYV
FY FERENC BÁRÓ

MÁRA-KÉSZÜLT
AKI-AZ
DÉLYI-SZÉP
MIVES-CÉH
TAGJA

id a l o m

illyirő József: Ugye mondtam Károly?... Erdélyi Helikon 6/1933/10.
romogáts Béla: Az Erdélyi Szépmives Céh két évtizede. Korunk 31/1972/1
ankó Samu: Délelőtti beszélgetés Kós Károlyval grafikáról, könyvművé-
rtetről. Igaz Szó 20/1972/11.
Kós Károly: Attila királról Ének. (Ballada kézírással, 9 tollrajz illusztrá-
cióval.) Magyar Iparművészet 12/1909/9.
ebreczeni László: A grafikuművész. Igaz Szó 16/1968/11.
Kós Károly: Régi Kalotaszeg. (Archaikus kézírással, pergamenre nádtollal
rva, 21 rajzzal.) Magyar Iparművészet melléklete, 14/1911/5. (A 6.
tomban a szöveg megjelent szedett betűkkel nyomtatva is.)
urádin Jenő: Az Erdélyi Szépmives Céh illusztrátorai és illusztrációi.
önyvtári Szemle 16/1972/2.

Gábor Dénes

JÓZSA János fametszete X2

VÁRKONYI Károly fametsze

DEBRECENI EXLIBRIS KIÁLLITÁS 19

Mielőtt a kiállítást ismertetnénk és méltatnánk, határozottan állapítjuk meg, hogy az exlibris és a kisgrafika gyűjtése nem hobby. Az angol szó első jelentése nem más, mint: vesszőparipa, hóbort, bolondéria. Az igazi gyűjtőnek - bármit gyűjtsön is - a gyűjtés nem rapli, nem hóbort és nem bolondéria, hanem a szó legnemesebb értelmében vett szenvedély. Az angol szó átvitt értelemben hasznos szórakozást, szenvedélyt is jelent. Az exlibrisgyűjtés még így sem hobby, mert nem közönséges, átlagos, szokott, hanem minden mértéket és korlátot elvető heves, szilaj, izzó, gőgös szenvedélyt jelent. Tehát olyan gyűjtőt, akit elragadott a gyűjtés szenvedélye, urrá lett rajta és most űzi, hajtja. Az exlibris- és kisgrafikagyűjtés is szenvedélyesen, szívvél-lélelkel, áldozatok árán is foglalkozik exlibrisgyűjtéssel. Mindennél jobban, boldogan, szenvedélyes szerelemmel szereti szemlélővé válni a tárgyát: az exlibrist és annak családját, a kisgrafikát. Nem tudunk semmit mondani róla, mint a szerelmes vőlegény menyasszonyáról. Summa summae: az exlibrisgyűjtés nem hobby, hanem el nem oltható, tüzes szenvedély.

A Pedagógus Szakszervezet Exlibrisgyűjtő Körének kiállítása ilyen szenvedélyes gyűjtőmunka eredménye. Ez a tárlat a gyűjtő-kör aktív és fiatal és igen mozgékony szervező titkárának: LENKEY ISTVÁNNAK fáradozására következésképpen jött létre, akinek nagy segítséget nyújtott SZABÓ ÉVA a Megyei Művelődési Központ előadója. A kiállítás december 9-én

NYHÁRT József fametszete X2

és 23 tablón 11 grafikusművész közel 300 válogatott exlibrisét mutatja. A művészek közül egy jugoszláviai és tíz magyar. Ez utóbbiak közül három művész debreceni, négy budapesti, egy komádi-i, egy hajduböszörményi és egy szentesi.

A tablókön a művészek betűrendben sorakoznak. Az első két tablón a jugoszláviai Sentában élő ANDRUSKO KÁROLY munkái szerepelnek. Autodiid exlibrisét részint fába véste, részint a linoleumot helyettesítő PVC-be. Képeiből hiányzik az aprólékos kidolgozás, a részletek kiemelése és a színesítő elemek alkalmazása. Képein a fekete szín uralkodik. Igen művészi és hatásosak a 3-4 ducról készített színes metszetei (Kökössy J.). Képeit általában úgy érezzük, mintha néha sietne a munkával a mester. Valóban igazán fametszeteinek és kisgrafikáinak száma már az 1400 darabot is elérte, noha olajban és pasztellban is dolgozik. Ma talán a kontinens egyik legtehetősebb grafikus, akinek lapjait Európa-szerte mindenütt ismerik és értékelik. Külföldi folyóiratok írnak róla és grafikáit szívesen közlik.

DISKAY LENKE budapesti művésznő számos külföldi és magyar kiállításokon szerepelt már és több díjat is nyert mesébeillő, sokszor egzotikus, különösen modern és esztétikus, legtöbbször sajátkezűleg nyomott színes exlibrisivel. Sajnos, a tárlaton csak egy tablóval szerepel, pedig több műveket is szeretettünk volna tőle látni, mint a Semsey Andor vagy Eberhard Tibor exlibrisei. Lapjain sokszor karöltve jár a modern haladó művészet a népi motívum, a komponáló készség és a technikai bravur.

DEBRECENI EXLIBRIS KIÁLLTÁS

DRAHOS ISTVÁN világhírű, 1968-ban elhunyt szentesi művész szintén csak egy tablót kapott. (A Kör vezetősége igyekszik pótolni a hiányzó tablókat.) Míg élt, korunk egyik legnagyobb grafikusja volt. Róla csodálattal, elismeréssel és kegyelettel lehet beszélni. Rendkívüli és számtalan művészi adottsága, páratlan termékenysége (135+735 ránkmaradt és 89 készített lap), biztos véső- és vonalvezetése, bámulatos rajzkészsége, magasfokú munkája, magasfokú technikai felkészültsége fametszeteit keresetté és becsültté tette az egész világon és világhírnevét alapozta meg. Egyik legszebb munkája a tabló közepén elhelyezett, saját magát munka közben rajzoló, önarcképét és modelljeit bemutató exlibris, amelyet az 500-ik grafikai lapja jubileumára készített.

FERY ANTAL budapesti neves grafikusművészünk két tablóval szerepel. Csak fametszeteket készít ő is és munkáinak száma 600-nál már jóval több. Sok külföldi kiállításon részt vett és több díjat is hozott haza. A magyar exlibrisművészet doyenje és vezető egyénisége. Munkáiban felhasználja a népművészet elemeit, de azokat átkölti. Lapjai közül a legszebb a Gutenberg és Rembrandt emlékére készített exlibris, továbbá a Kövesdy János és Semsey számára készített könyvjegye.

JÓZSA JÁNOS debreceni fiatal művész három tablóval vesz részt a kiállításon. Jónévű és külföldön is elismert művész. Még csak néhány éve foglalkozik exlibris és általában kisgrafika készítésével, de máris nagy sikortra tett szert ezen a téren is. Ma egyik legexportképesebb művészünk kisgrafikában. Egyéni stílusa és komponáló készsége ebben az évben is

CONYI Károly
festszete X2 és
klisérajza P1

A János fametszete X2

tt. Legszébb képei közé tartozik a Dürer- emléklap, amellyel díjat is
továbbá az Edit, a Szamosujvári, a Tóth Béla és Lenkey István exlib-

KOVÁCS GYULA komádi-i szakfelügyelő rajztanár 2 tablót kapott. Ő
góta foglalkozik exlibrискészítéssel, de rövid idő alatt nagyon sokat
t és szinte rohamosan haladt előre a grafikai művészet nehéz útján.
Ambur Pegazust ábrázoló exlibrise már-már egészen érett fametsző mű-
mutat, aki előtt nagy jövő áll. Néhány szárnypróbálgató rézkarccal is
mel a kiállításon, de mondhatjuk, hogy azok technika, gondolat és ki-
s szempontjából tökéletesebbek, szebbek, mint fametszetei. Mintha év-
k rézkarcoló munkássága állna már mögötte. (Önarcképes metszete.)
a jövő még előtte áll és sok szép sikert ígér számára.

MENYHÁRT JÓZSEF-et Kádár Zoltán megállapítása szerint kitűnő kon-
v érzéke és mélységes humanizmusa tette értékes művésszé, illetve gra-
s. A 30-as évek közepén az Ajtósi Dürer Céhben már kitűnő famet-
et készít. Már akkor díjat nyert több magyar és külföldi kiállításon.

Ő az, akinek exlibriseiben a megrendelő gondolkozása, érzései, törekvései összefonódnak a művész lelkével, mert keze minden vonásával a saját szaból ad munkájába egy-egy darabot. Nem más ez, mint két lélek létezése, harmonikus összeolvadása egy kis papírlap szűk keretén belül. A művész így ver szellemi címet a megrendelő könyvtulajdonos számára. Nem hiába ismerik exlibriseit és nevét az egész világon. Három tablójuk sok kiváló fametszete szerepel, köztük a Tóth Endre és Nagy Dezső által készített Pegazusos exlibrise európai viszonylatban is elsőrangú Tóth Endre művészettörténész megállapítása szerint.

RÁKÓCZY FERENC budapesti fiatal metszőt munkái egyre inkább ismertté teszik. Külföldön is megbecsülik és elismeréssel írnak róla. Különösen utjain tanulta el a színes exlibrisek készítését, amelyek nálunk ritkán láthatók, szinte szokatlanok. Ha tompábbak volnának színei, esztétikusabb és nyitottabb szíbb hatást érne el velük. Így mint könyvjegyek reklámszerűen hívják a figyelmet. Tablói érdekes színtelátolást mutatnak a sok fekete-fehér exlibris között. Van érzéke a humor iránt, amiről komikus gyermekfigura ábrázoló lapjai tesznek bizonyosságot. Művészete modern, de még forradalmi van. Ha letisztult, sok siker és eredmény várakozik rá.

SZILÁGYI IMRÉT három tablón mutatja be a kiállítás. Gyorsan megismerhető fel ő is a kisgrafika egén. Stílusa nagyon egyéni, érdekes és szimpatikus. Exlibrisei a humor iránt fogékony, ötletes és fejlődésre nagyon alkalmas. Egyéniségre utalnak. Lapjain sikerrel alkalmazza a magyaros motívumokat. Humorral is bőven rendelkezik. Legsikerültebb lapjai a Tóth Endre, Maros Vilmos, Szilágyi Melinda és Hegedűs Mária exlibrisei. Linómetszeteket készített. Termékeny fiatalember, aki mint rajztanár Hajduböszörményben dolgozik.

VARGA NÁNDOR LAJOS budapesti művész, sok fiatal grafikus tanítómestere. A Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszékének volt vezetője. Sok könyvet adott ki a különböző grafikai eljárásokról. Exlibrist nem sokat készített, s ezért van csupán egy tablója, amely azonban nagy értéket jelent a gyűjtőkör számára.

VÁRKONYI KÁROLY debreceni művész, noha Debrecenben tudnak a legkevesebbet. Külföldön sokkal ismertebb és megbecsültebb, mint pátriájában. Szerény ember, aki a 30-as évek közepe óta rengeteget dolgozik. A művészeinek sorozata jelenik meg külföldi folyóiratokban. Exlibriseinek száma jóval meghaladja a 600-at. Leginkább fametszeteket készít, noha mindenféle technikához kiválóan ért és olajfestményeket is készít. Konzervatív művész, aki Haranghy Jenő tanítványa volt és Drahos barátja, akivel együtt a Debreceni féle vonalas fametszés híve. Sok humoros, sőt szatirikus exlibrise is van. A kiállítás között talán legszebb az Agráregyetem számára készített exlibris. Munkássága mindig érték volt és az is marad a magyarság számára.

A kiállítás a megye néhány ifjúsági klubjában és művelődési házaiban már bemutatásra került és a debreceni tárlat bezárása után Hajdu-Bihar megye területén további vándorútra indul, hogy ismertesse és megszerettesse az exlibrist azokkal, akik még nem ismerik és barátokat szerezzen a kisgrafika

GYÜJTŐK

FÓRUMA

TÉNYEK ÉS REMÉNYEK. EX LIBRIS GYŰJTÉS A SZEGEDI SOMOGYI KÖNYVTÁRBAN

"Igazi könyvtáros hobbija volt: Az ex libris gyűjtés." Emlékezett el munkatársunkra, Kakuszi Jánosnéra a Somogyi Könyvtári Híradó lapjain és György kollégánk.

- Erzsike, nézd csak, milyen szép ex libris! - futottunk hozzá hányszor hányszor, ha egy könyvben beragasztott könyvjegyet találtunk. Hátan előkerült a nedves szivacs, s Erzsike a kiolvasztott könyvjegyet "mei" közé, egy külön dossziéba tette. Ha kértem őt, hogy nézegethessegy kicsit, mindig szeretettel simogatva rakta elém a legszebbeket.

Az első "nagy találkozásom az ex librissel" egy keszthelyi kirándulásról szól. Ott láttam Lippóczy Norbert csodálatos gyűjteményét: "Szólv az ex libriseken".

Miért ilyen későn? S miért nem találkozhattam itthon Szegeden az években ilyen nagyméretű ex libris kiállítással?

Méltán vagyunk büszkéek arra, hogy városunkból indultak világhírnévű művészek: Day György, Bordás Ferenc, Kopasz Márta, Kass János, Vadász Endre - hogy hagyhatjuk észrevétlen a még napjainkban is közöttünk élő Mária grafikusművésznő-küzdelmét, ahogyan megpróbálja közösséggé alakítani a fiatal tehetséges grafikusokat, hogy ez a "nagy múlt" ne maradjon feledésbe adva?

Mennyi kérdés kavarg bennem, mióta a Somogyi-Könyvtár ex gyűjteményét rendezgetem.

A gyűjteménnyel kapcsolatos első nagy kérdőjelemmel is Kóspasz Művésznhöz fordultam.

- Márta néni - elképzelhetőnek tartod, hogy a harmincas évek amikor Szegeden fellendült az ex libris kultura, a Somogyi-könyvtár őrzött meg semmit?

- Elképzelhetetlen. Már Tömörkény István, majd Móra Ferenc ből is emlegetik a könyvtár ex libris gyűjteményét. A 30-as évek nagángyűjteményei közül a Némedy és Déry gyűjteménynek is a könyv kell lennie.

- Sajnos, egyik sem a miénk. Déry Ilonka néni csak a háboru re helyezte letétbe a Somogyi-könyvtárba, hogy védett helyen tudja. került akkor az értékes gyűjtemény? - kerestem meg a Déry család Ugy kéresemmel. A Budapesten lakó örökösök érdeklődésünkkor meglepr szolgáltak. Ilonka néni még életében eladta ex libriseit. Maradt a N gyűjtemény reménye. Némedy nénivel beszélgetve a pénzbeli értéke hangzott, amennyiért állítólag megvásároltuk. Sajnos, pénzügyi nyilva tásaink e kérdésben nem tudtak nyomravezetni. Egy véletlen beszélgy muzeumunk művészettörténészével, Szelesi Zoltánnal, váratlan örömet ok a Némedy-gyűjteményt a muzeum vásárolta meg. Megnyugtató, hogy a közkincsei között tudjuk, s hozzáértő kezek őrzik.

- "1903-ban, majd 1934-ben nagy nemzetközi ex libris kiállítás dezték Szegeden a Muzeum kupolacsarnokában" - hívta fel ismét a figy Márta néni. "Próbálj ezekből az évekből írásos nyomot találni."

- Az 1934-es kiállítás katalógusa megvan a könyvtár állományá számoltam be legközelebbi találkozásünkkor Márta néninek. Hamarosan örömhírrrel tudtam szolgálni. A Délmagyarország 1934. ápr. 25-i szá találtam a következő sorokat. Egyesületet alakítanak az ex libris gyűjt

"A szegedi ex libris és grafikagyűjtők dr. Falcione Kálmán és K Lajos meghívására nagy számban gyűltek össze tegnap este a Vivőegyleti szegedi szervezet megalakulása alkalmából. Megjelentek többek közl Szalay József ny. főkapitány, Sebestyén Károly muzeumigazgató, T Taussig és Sebestyén főmérnökök, Dorogi Imre és Buday György és még s Az értekezlet elhatározta, hogy az ex libris kultura ápolására havonta izben tart összeövetelt, amelyen szívesen látják az érdeklődőket. T vették egy gyűjtemény létesítését a Somogyi-könyvtár részére."

Az újsághír alapján kezdtem buvárkodni a régi leltárkönyveim 1936-ból találtam végre az első várt bejegyzést.

- A 779, 780, 781-es tételszámok három adományról tanuskodnak:
- 779 Ex libris grafikai aprónyomatvány Lustig István adománya
 - 780 Ex libris grafika aprónyomatvány Pinterics Tibor adománya
 - 781 Ex libris grafika aprónyomatvány Vétel Grünwaldtól.

Az "Fb" jelzésű szakból, amely a régi raktározási rendszerű egységesen ölelte fel a művészettel kapcsolatos anyagunkat, előkerült f szakadozott boríték, amelyek tartalmazták ex libris gyűjteményünk al

SZEKERES Ferenc linómetszetei X3

tszítve, feldolgozatlanul heverték raktárunk mélyén.

Pinterics Tibor ajándéka főleg Haranghy Jenő finomművű alkotásait
mazzza.

Dr. Lustig István legnagyobb szegedi gyűjtő saját nevére készült ex
eken kívül jellegzetesen szegedi kisgrafikákat is ajándékozott könyvtá-
lak.

szegedi és Szegedről indult grafikusok műveiből (Budai György, Bordás
renc, Vadász Endre, Tápai Lajos).

szegedi városképek ex libriseken (Alsóvárosi templom, napsugaras házak
pádalmi templom, Tisza-híd.)

városunk neves egyéniségei számára készült ex libriseket (Ex libris Tonelli
ndor könyve. Ablaka György, Dr. Diósszilágyi Sámuel könyve. - Ex
bris dr. Jáki Gyula - Ex libris Kolozs Jenő - Ex libris Korányi György
o.)

Sajnos, az adomány Lustig István hatalmas gyűjteményéből csak egy
yi izelítő. A jelen és elkövetkezendő idők gyűjtő tevékenységére hárul
rban a szegedi vonatkozásúak gyarapítása. A két világháború közötti ex
művészek legszebb alkotásait könyvtárunk napjainkban is nemes szándé-
ldományozónak köszönheti. Folyóiratunk szerkesztője, Galambos Ferenc
gyűjteményéből közel 500 kisgrafikát ajándékozott könyvtárunknak. Vá-
sásában zömmel szegedi vonatkozású lapok szereplnek. Általa kerültek
ményünkbe a legszebb Buday, Bordás, Vadász, Kass lapok. Felhívta a
mem a szegedi képzőművészek közül Dinnyés Ferenc festőművészre, és
Tibor ötvösművészre, akik ex libriseket is készítettek. Oktató sorai-
ellékelte a két művész által készített lapokat, hogy teljesebbé váljon
szegedi gyűjtemény".

Szegeden művészeti gimnázium és a tanárképző főiskolán rajztanszék
ik, szükséges, hogy a könyvtár gyűjteménye átfogó képet tudjon adni
magyar ex libris művészetről, s a jelesebb európai művészek kisgrafi-

Ajándékozónk figyelme erre is kiterjed; (Drahos István, Diskay L. Dániel Viktor, Hajós Éva, Fery Antal, Józsa János, Kékesi László, Béla, Rákóczy Ferenc, Menyhárt József, Stettner Béla stb.), európai művészek közül (Antoinette Caclin, Vitezlav Fleirsing, J. Dolezal, Mart Italo Zetti, Leboroni, Günter Barthel) grafikáival gazdagította gyűjteményünket.

Ajándékozónk között kell megemlítenem Meskó-Póka művészpár Andruskó Károlyt, akik saját műveik teljes oeuvre-jével járultak hozzá a gyűjteményünk gyarapításához.

1973. júniusától vettem gondozásba gyűjteményünket Kopasz Márta művészné kérésére, biztatására. Lebilincselte, s azóta is újra meg újra a dalba ejt féltő aggodalma, nehogy újabb harminc évre megfélekedezzen Somogyi-könyvtár a saját ex libris gyűjteményéről. Könyvtárunk életében 1972-73-as év szervezeti átalakulások jegyében telt el. Megyei könyvtárunk alakultunk. A kezdeti nehézségek oly sokrétűek, hogy természetesen nem az 1-2 évi várakozási időt, amikor megérjük, hogy neves grafikusművészek től ex librist rendelhetünk a könyvtár számára. Csereanyagunk tehát nincs.

Ismét Márta néni s'ettett segítségemre. Saját lapjaiért cserébe a könyvtár ex libriseket rendszeresen könyvtárunknak ajándékozta. Igényességre Hosszas megbeszélés után kerülnek fel a címek a borítékokra, hogy csereanyag legnagyobb művészeinktől várhassam az érkező lapokat.

Kezdeti nehézségek közé sorolom azt a téves szemléletet is, hogy munkatársaim egyéni hobbynak tartják a gyűjtemény gondozását. A feldolgozás folyamatát így lassítja, hogy munkaidőn felül, csekély szabadidőben végzem. A közművelődés feladata pedig egyre szélesebbé válik. A könyvtár szerepe ma már nem szűkíthető le a tudás forrására, a könyv, és a tudó ember közötti kapcsolatra. A művészet szeretete tartalmasabbá teszi a munkánkat, megállásra készítet a rohanásban, gondolkodtat, érzelmeinkre hat a munka, s fejleszti grafikai részlegét. Erősen hiszem, hogy a könyvtárosnak adata az is, hogy ha a kért könyv szépen illusztrált, ne mechanikusan átadja olvasója kezébe, hanem hívja fel figyelmét az illusztrációt készítő grafikusművészre, s a könyv szépségére is. Az ex libris a könyv őre, a könyvtár vezető ember igénye hozta létre, s előbb született meg, mint maga a könyvtár. Hogyan is vonhatjuk kétségbe, hogy gyűjtése, feltárása katalógus segítségével, beletartozik-e a könyvtári munka profiljába? Egyéni hobbymunka a saját gyűjtemény kialakítása otthon. Hányszor kellett önmagammal megküzdenem, ha egy ritka s értékes darabból csak egy példányhoz sikerült hozzájutnom, hogy a magam gyűjteményébe tegyem, vagy a könyvtáréba? Csak akkor sikerült mindenkor legyőzöm. A magaméban csak ketten gyönyörködhetünk gyermekemmel, de egy közgyűjtemény bárkinek rendelkezésére áll, s ez most nagyon fontos.

Szeged ma is számos fiatal grafikus tehetségre lehet büszke. Számos közülük a kisgrafika szerelmesei és a K.B.K. tagjai. Fejlődésünkhöz biztosítani kell a magyar és európai ex libris művészet megismerésének lehetőségét. Élnek is a könyvtár által nyújtott lehetőséggel. Gyakran keresnek

könyvtárost, s én örömmel bocsájtom rendelkezésükre a gyűjteményt. Fiammal kísérem alkotótevékenységüket, azokét is, akik elkerültek Szegedre (Albert Tamás, Urbán László, Módis Éva, Csáky Lajos). Gyűjtöm az általam készült kisgrafikákat éppugy, mint az itthon maradottakét.

Kopasz Márta művésznő vágya, hogy az ex libris kultúra "nagy szemeltje" ne maradjon folytatás nélkül, úgy érzem, nem reménytelen. Az "szegedi fiatalok" közül, hogy kik lesznek neves ex libris művészek, köztük jövendőlni. (Bakacsi Lajos? Harmath Klára? Kiss Judit? Kohn Róbert? László Anna? Palásthy Klára? Papp György? Sebestyén Zsuzsa? Székely Ferenc? Szrenka Gabriella? Tóth Rózsa? Zelma Katalin?) Megannyi remény. A "Ceglédi Ősz" pályázat III. díjával Papp György már bizonyí-

ti. A könyvtár gyűjteményében mindannyian helyet kapnak, a próbálkozásoké is. Szükségesnek tartom, hogy könyvtárunk gyűjteménye évtizedek múlva is tudjon adni erről a korszakról, amely azt hiszem, a szegedi ex libris kultúra új fellendülésének kezdetét jelenti.

F. Magyar Mária

Ex libris István Réthy

A korareggeli órák ellenére, hajnali 5 órakor vidám kis társaság kezett a ceglédi vasutállomáson.

A helyi KBK tagjai kilencen (H. Bezzegh Ernő, Gulicska Lőrinc, Lőrinc, Komáromi Imre, Nagy Erzsébet, Nagy László Lázár és családja, mint Soós Imre) készültek Szegedre, az ottani KBK látogatására, s egy látás, a "Ceglédi Ősz 73" Országos Kisgrafikai kiállítás megnyitójára a tók Béla Művelődési Központba.

Szegeden a ceglédiek által ismert Tóth Rózsával az élen ötven városlakó kijáratánál (Tóth István, Horváth Klára, dr. Nagy Ferenc, Székely Ferenc), s vezetésükkel egy kis városnézésre indultunk. A Hősök Kapujánál a lamossal mentünk, majd gyalogosan tekintettük meg a város nevezetességeit: az obszervatóriumot, a szabadtéri panteont, a Fogadalmi templomot a színházterpázzal és egy építészeti érdekességet, a Fekete Házat, amely a múzeum mozgalmából is ismert. Ezután megreggeliztünk és a Művelődési Központba mentünk, ahol Fodorné Magyar Mária, a népszerű "Ducika" és még néhány barátunk vártak. A kölcsönös örömteli üdvözlés után a nagyon barátságos klubhelyiségben megkezdődött a beszélgetés a ceglédi találkozás óta eltelt időről, a városról, eredményekről - a Grafikáról.

Mindezt még otthonosabbá tették házigazdáink étellel, itallal és munkájukkal, baráti magatartásukkal.

Közben megérkeztek a CKBK autós tagjai családostól, Bali Ferenc, Baldavári Lászlóék és még hattal emelkedett a vendégek száma.

Az alkalmi grafikák szétosztása után, melyet Tóth Rózsa ill. Nagy László és Gulicska Lőrinc készítettek, felkerekedett a társaság egy kis parti sétára. A kiállítás megnyitására, 11 órára visszatértünk a Művelődési Központ kiállító termébe.

Maga a kiállítás rendezése, installációja méltán érdemel dicséretet, összefogású és gondos munka volt.

A kiállítást dr. Dömötör János muzeumigazgató, a Délmagyarországi Képzőművész Szövetség elnöke nyitotta meg népes közönség előtt. Beszédet mondott a kiállítást, a kezdeményezést, - és örömeinek adott kifejezést. Szegeden is bemutatták. Annál is inkább, mert öt szegedi művész munkáit szerepelt; Kopasz Márta, Tóth Rózsa, Zellmann Katalin, Bakacsi Béla és a kiállításon III. díjat nyert Papp György. Kiemelte beszédében még, hogy a kisgrafika igen fontos szerepet tölt be a közművelődésben, az esztétikai képzőművészeti látáskultúra fejlesztésében.

A megnyitó után látogatást tettünk az igen jól felszerelt grafikai teremben, ahol betekintést nyerhettünk alkotóik munkásságába, s a bemutatott grafikáikon keresztül bizonyították a szegedi fiatal grafikusok tehetségét.

A Halász-csárdában ebédeltünk, majd némi kerülővel mentünk a Ferenc muzeumba. Közben megnéztük a hazánkban alig, de a külföldi irodalmi szakirodalomban annál inkább ismert szegedi szecessziós "lófara"

NAGY László Lázár fametszete X2

... az épületek háttal álló lovasszobortól kapta. A Móra Múzeumban, a
 ...ban szemügyre vehettük a XIX-XX. századi képeket, valamint az el-
 ...áll. élő szegedi, vagy Szegeddel kapcsolatban álló művészek alkotása-
 ...: örömmel fedeztük fel Kopasz Márta és Papp György grafikáit is.

Megtiszteltetés volt számunkra, hogy Szelesy Zoltán művészettörténész
 ...zetésével megtekinthettük még a kisgrafikai gyűjteményt is, amelyben
 ... volt végignézni Vadász Endre, Buday György alkotásait, valamint Fery
 ... Bordás Ferenc fiatalkori munkáit.

A múzeum után a műv.központban filmvetítés kezdődött. Bemutattuk a
 ...két tagjának, Soós Imrének "Ex libris" c. filmjét, amelyben bemutatta
 ...László Lázár, a CKBK titkárt munkaközben, valamint az egriek ceglédi
 ...rását, az I. Országos Kisgrafikai Találkozóról adott izelítőt s néhány
 ...an egy kiállításról.

Baldavári László rendezésében és szövegével készült a "Cegléd népe tu-
 ...a szót, melyet Dózsa az Égbe kiáltott" c. film. Dózsáról, Cegléd tör-
 ...i multjáról regélt ez a szép színes rövidfilm.

...zután folytatódott a korábban megkezdett beszélgetés szakmai kérdések-
 ...gyűjtésről, grafikai technikáról, stílusokról - s a jövőbeni kapcsolat-

Késő délután először az autósaink indultak utak, majd nemsokára - a
 ...ps csoport" - mi is szedelőzködtünk.

...arátaink kikísértek az állomásra, és a vonat indulását is megvárták.

"Viszontlátásra" bucsuztunk egymástól és őszintén reméljük, hogy ilyen
 ...az hasonló baráti látogatás csoportjaink között a jövőben is létrejön.

Nagy László Lázár

FERY Antal és VECSERKA Zsolt fametszeti X2

HOGYAN LETTEM EX LIBRIS GYŰJTŐ

Az ex libris gyűjtéssel a véletlen folytán ismerkedtem meg. 1995-ben a munkahelyi szolgálati célból kiutaztam Lengyelországba, Tarnówa. Lippóczy Norbert mérnökhöz. Közleményekből és barátaimtól tudtam, hogy Lippóczy Norbert egyedül álló Tokajhegyalja-i szőlészeti-borászati irodalmi és képzőművészeti anyag van a birtokában. Utazásom célja az volt, hogy a Tolcsván létező, de elkerülő (azóta már megvalósult) Tokajhegyalja-i szőlészeti-borászati múzeum számára irodalmi anyaggal megismerkedjek, feltérképezzem, azokról repertoriáriumi kártyákat készítek.

Lippóczy Norbertnél eltöltött napok igen mély emléknymot hagytak bennem. Baráti kedvessége, a rendelkezésemre bocsájtott és tanulmányozható anyag mennytelen és értékesebbnél értékesebb szőlő-borral kapcsolatos irodalmi, képzőművészeti anyag szinte élményzuhatagként hatott rám.

Elcsodálkoztattam, hogy a szőlő-bor milyen gazdagon, variábilisan jelenik meg az ex libriseken, kisgrafikákon, hogy gyönyörködtesse az ember szemét, s ezzel a bor élvezeti értéke kiterebélyesedik az emberi szervezeten át a szem és az íz érzékszervére.

Tokajhegyalja szeretete, multja és jelene, a közös hullámhossz, a közlés ellenére is összekapcsolt és igaz barátokká ötvözött bennünket. Az ex libris-gyűjtéssel kapcsolatos első lépéseket ez a kapcsolat indította el, és azóta is igen sok szép szőlő-boros lap ezen barátság révén került birtokomra.

RKA Zsolt fametszete XI

Munkaterületem: Tokajhegyalja, foglalkozásom magyarázatot ad, hogy mi-
 jöttöm elsősorban a szőlős boros motívumú lapokat. A tematikus gyűjtés
 gyűjtöm a szép, de nem szőlős-boros ex libriseket és alkalmi grafiká-

gyűjtési szándék 1970-től érlelődött bennem, aktiv gyűjtővé 1972-ben
 ebben az évben tagja lettem a KBK-nak, első lapjaim is ebből az év-
 ökből.

az ex libris gyűjtés a napi borászati feladatok mellett más irányú és
 életet ad, kikapcsolódást, felüdülést jelent számomra.

gyűjtésből származó lapok akkor válnak gyűjteménnyé, ha rendszerbe
 foglalva. A beérkező lapokról érkezésük sorrendjében katalógust vezetek,
 minden lap folyamatos törzsszámot kap, amihez kötőjellel kapcsolódik
 "E", vagy "R" betű (B = boros, E = egyéb, R = régi). "B,E,R" be-
 van a folyamatos számozásu, témakör szerinti számmal, ezt követi a
 neve, a lap felírása, technikája, mérete.

fenti katalógus alapján minden lapról 10x14 cm-es kartont fektetek
 "B" lapok karton-színe rózsaszín, az "E" lapok sárgák, az "R" lapok
 fehér. A karton bal felső sarkában szám jelzi, hogy a nevezett művész-
 vadik lap, középen a fenti katalógusban bevételezett törzsszám betű-

jelöléssel, témakör szerinti számmal, jobb felső sarokban gyűjteményen hol található a lap (pld. Magyar II./85. lap).

Következő sor a művész neve, nemzetisége, ha a lap valamelyik lógusban található, akkor hol, hányadik tételszám alatt. A következő lapon található felírás, esetleg a lap témájával kapcsolatos kifejező megjegyzés. Ezt követi a lap technikája, opus száma, készítési éve, mérete. Végül a jobb alsó sarokban: kitől kaptam, melyik évben. A karton másik oldalra vezetem fel a lap duplumjait, kitől és kinek küldve és mikor. A megfelelő méretű fadobozban vannak elhelyezve, besorolásuk a művész neveinek abc sorrendjében témakörtől függetlenül van elhelyezve.

A fenti feldolgozás talán kicsit hosszadalmasnak tűnik, de az idő múlásán meghálálja magát. A lapok egyértelműen meghatározottak, könnyű rendezést adnak, könnyű a duplumok kiszűrése és a cserekioldemények összehasonlítása. A katalógus és a kartonok alapján mindig tudom, hogy hány lapom van egy művésztől, mennyi a boros - egyéb - régi témájú lapjaim száma napjainkban.

A fenti módon bevételezett ex libriseket 24,5x17 cm-es fekete fóliára ragasztom egyenként. A foto kartonra felragasztott ex libriseket téma- és országoként, művészenként abc sorrendben 100 lapos csomagokba csoportosítom.

Kezdő gyűjtő lévén ezen rövid idő alatt mindössze 2200 lapom van össze, amiben nincs benne a mappákban, egyéb kiadványokban levő lapok. A 2200 db lapból 487 db szőlős-boros témájú - megjegyzem, a témában a világon a Lippóczy Norbert gyűjteménye a legnagyobb, 2300 db-ot számlál, amit a magyar Mezőgazdasági Múzeumnak ajándékozott.

Az alábbi művészekről vannak lapjaim: Deák Ferenc (1) Diskay László (1) Fery Antal (2) id. Feszt László (3) Huszár István (3) Jakubowsky, Wojciech (1) Kühn, Fritz (1) Menyhárt József (1) Vecserka Zsolt (2).

Az ex libris gyűjtéshez, rendszerezéshez szükséges "iránytű" az az irodalmat is gyűjtöm, ami egyre ritkábban megszerezhető.

Másik gyűjtési szenvedélyem Tokajhegyalja szőlős-bor kulturájával függő irodalmi, képzőművészeti és tárgyi anyag gyűjtése, megmentése, kiállítása. Tokajhegyalján élő mémők számára a legszentebb kötelesség. Bodnár

Az 1973. évi beszercebányai Kisgrafikai Quadriennálé egyik díját Diskay Lenke nyerte.

Fodorné Magyar Mária a szegedi helyi csoport titkára ismét az exlibris szeretetéről és áldozatkészségéről tett bizonyosságot, amikor Kormányos András segítségével a "Szentesi Hetek" alkalmából a Szentesi József Attila

Könyvtárban 1974 október 6-án nyitott "exlibris" címmel kiállítást rendeztek. Az izléses kis katalógusok mellett az exlibrist mutat be Kalasnyiková, Hanovits, Upitis, Vinogradov, Bedrosszov és Kozlovskij munkáiból. Elismerés és köszönet illeti őket kájukért. A kiállítás anyaga Andor gyűjteményéből került kiállításra is ő nyitotta meg.

Ex libris B. D. Judit

ER Béla
linómetszete X3

enben is két kiállítás zajlott le
usztus hónap folyamán. Aug. 19-
K. Országos Virágkarnevál al-
ból "Virágos Exlibrisek" címmel
állítás. Dr. Semsey Andor gyűj-
sből. A meghívó címlapján Jó-
os fametszete látható.

k kiállítást aug. 29-én nyitották
református Egyházkerület Nagy-

könyvtárban, ahol is éremművészeti
anyag mellett Nagy Dezső kisgrafikai-
ból rendeztek bemutatót, amelyet Dr.
Makkai László professzor nyitott meg.

Szilágyi Imre öt ex librisének repro-
dukciója jelent meg a Hajdu-Bihari
Napló 1974. június 9-i számában.
Művészetéről Bakó Endre irt a június
12-i számban.

GY.SZABŐ Béla fametszetei X2 (1936, 1935)

H Í R E K

A Szocialista Művészetért 1964. évi 6. száma közli Mata János egy kevésbé ismert ex librisének reprodukcióját.

Mint minden évben a Csehszlovák egyesület ez évben is megrendezte a szokott évi országos összevetelüket, amelyet ezuttal Chridimban rendeztek meg szeptember 21- és 22-én. Kár, hogy ez a dátum összeesett a bledi kongresszussal s így magyarok részéről senki sem vett részt az összevetelen.

Értesülésünk szerint jun.16-án gyószentmiklóson is megnyílt a exlibris kiállítás Karancsi Sándor fikus exlibriseiből. A széki gyűjtőinek és művészeinek újabb mozdulásának bizonyítéka ez a kiállítás, aminek őszinte szívvel örülünk.

A Pécsi Egyetemi Könyvtár fenntartásának 200 éves évfordulója alkalmából rendezett Jubileumi Ünnepeik alkalmából 1974. október 16-án az Egyetemi Könyvtár helyiségében exlibris kiállítást is rendezett, amelyet dr.Havasi Zoltán az OSZK főtitkár helyettese nyitott meg. A kiállítás anyagot a pécsi exlibris gyűjtői bocsátották a Könyvtár rendelkezésére. A szép meghívóhoz Kékesi János rézkarc emléklapját csatolták.

V. CINYBULK és B. da OSSIMA fametszete X2

észtörténeti Értésítő 1974. számában látott napvilágot Mihályné nagy tanulmánya "ex librisek Soó Rezső kisgyűjteményében" címmel, XVIII. századtól ugyszólván meg átfogó képet ad a magyar ex libris fejlődéséről. Az irodalmi művekben is gazdag tanulmányt közl az ex libris reprodukciója disziti, között a legrégeb a budai könyvtárának az ex librise, a több pedig Diskay Lenkének fesszor részére készített met-

A "Ceglédi ős" kisgrafikai anyagának szegedi kiállításáról a Csongrád Megyei Hirlap (1974.VI.25.), a ceglédiek szegedi látogatásáról pedig a Délmagyarország (1974.VI.25.) emlékezett meg.

1974. augusztus 10-én nyílt meg a csongrádi Általános Zeneiskola termében a "Nemzetközi ex musicis kisgrafikai kiállítás", amelyet Fodorné Magyar Mária rendezett. A kiállításhoz Fodorné Magyar Mária és Kormányos András szerkesztésében katalógus is készült.

Ex Libris Tidsskrift 1974/2. Magyar Árpád Dánielről közöl nyolc illusztráció kíséretével. A cikk Galambos Ferenc írása.

Hajós Éva festő- és grafikusművész tagtársunk a dabasi Járasi Művelődési Központban 1974. május 4-én nyílt kiállítása. A kiállítás katalógusában Ury Endréné irt a művészről.

L. J. Kaspar

L. J. KASPAR rézmetszete CI

A Könyvtáros 194. májusi száma ismét egész sereg ex librist közölt. Ezzel Drahos István, Imets László, Gonda Zoltán, Mókiss József, Trojan Marian József, Enn Kera, Papp Iván, Bor István, Fritz Kühn, Menyhárt József, Sólyom Sándor és Kovács Gyula ex libriseivel találkozhatunk.

A Poór Ferenc által szerkesztett veszprémi Horizont c. folyóirat 1974/1 számának illusztrációi között az ex librisek viszik a vezető szerepet. Ezzel M. Kiss József (2), Meskó Anna-Póka György, Trojan Marian József (2), Reichstetter József és Andruskó Károly kisgrafikáit láthattuk.

Remo WOLF fametsze

A Hétfői Magyar Hírlap 1974. március 3-i számában látott napvilágot Pál "Az ex libris történetéből." leges utazás időben és térben nagy cikke, hat illusztrációval (Antal, Józsa János, Kopasz Trojan Marian József, Anatol lasnikov és Antoni Gelabert.)

A KBK. pécsi csoportja 1974. júniusában megrendezett ex libris kiállításáról Szentesi Flórián adta a tájékoztatót a Szocialista Hírlapban 1974/5. számában, amely illusztráció kíséretében. E számunkban még Proksza László egy ex libris reprodukcióját is.

STNER műanyagmetszetei X6

Novák Exlibris Egyesület Kertesz-rinn Jenő elhunyt grafikusunk emléket, amikor szeptember 16-án a könyvtárából kiállítást rendezett a városban.

1973. évi szeptember 18-án az Új Magyar Újságban egy cikk jelent meg az emlékről, amelyet Fery Antal és József József 1-1 ex librisének kiállítása díszít.

Mihály festő és grafikus tagtársunk két kiállítása is volt az elmúlt évben "Állatvilág és a festészet" címmel. Az egyik kiállítás 1974. VI. 15-én nyitott meg Kőszegen, a másikat szeptember 29-én nyitották meg a Kuny Domokos Múzeumban.

Megjelent Gianni Mantero "Nerone Santagiuliana. In memoriam" c. munkája, számozott, bibliofil kiadásban. A könyvben három magyar művész (Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Fery Antal) in memoriam lapja is szerepel.

A KBK. pécsi csoportja 1974. június 14-én Mohácson, a Kossuth film-színház nagytermében ex libris kiállítást rendezett. A kiállításon 180, különböző technikájú alkotás került az érdeklődő közönség elé; a kiállításon Korda Béla (emlékkiállítás), Proksza László, Vigh István (Pécs), Nagy László Lázár, Menyhárt József és Várkonyi Károly szerepelt nagyobb anyaggal. A kiállításról a Dunántúli Napló 1974. június 14-i száma is megemlékezett.

STETTNER Béla linómetszések

A Könyvtáros 1974/7. számának illusztrációi között Andruskó Károly (4), Imets László, Herceg István, Szilágyi Imre, Gulicska Lőrinc, Bor István ex librisei is megtalálhatók.

Az Egyetemi Nyomda kiadásában, 250 számozott és 250 számozatlan példányban megjelent Andruskó Károly Miniatűr ex librisek c. könyve.

A nordisk Exlibris Tidskrift 1974. évi 2. száma bő ismertetést ad a Kisgrafika 1973/3. számáról, dicséri a tartalmi bővülést, formai gazdagodását s a gazdag illusztrációs anyagot.

A ceglédi KBK tagok közül tízük 1974. június 23-án a KBK ceglédi csoportjánál tettek látogatást, ahol az ismerkedés és csere mellett Szelesi Zoltán művészettörténelmi előadásaival lauzolásával megtekintették a meglévő galériáját és ex libris gyűjteményét, amely különösen Vadász Endre műveiben gazdag. A kirándulás emlékére ceglédiek részéről Nagy László és Gulicska Lőrinc, a szegediek részéről pedig Szekeres Ferenc és a kisgrafikát is készítette. A házi titkár Fodorné Magyar Márta, a ceglédi Somogyi Könyvtár főkönyvtárnője látta el.

Felly

BARTÓK Béla és FERY Antal fametszetei X2

napvilágot látott az olasz exlibris
 diet, a BNEL legújabb tagnév-
 az egyesületnek öt magyar tag-
 an Bordás Ferenc, Fery Antal,
 os Ferenc, Réthy István és
 Andor személyében.

szegedi Somogyi Könyvtár zenei
 ex libris kiállítását Havasi Z.
 ismertette a Könyvtáros 1974.
 számában "Zene az ex libri-
 címmel, három illusztráció ki-
 en.

szegedi Somogyi Könyvtáros 1974.
 "Ex musicis" címmel ismerte-
 Somogyi Könyvtárban Fodorné
 Mária főkönyvtáros által meg-
 llt zenei témájú ex libris kiál-
 A folyóirat egyébként Csáky
), Szekeres Ferenc (2) ex lib-
 reprodukcióját is közli.

A szegedi Bartók Béla Művelődési
 Házban a KBK. szegedi csoportja
 meghívására 1974. jun. 23. kez-
 dettel kiállításra került a "Ceglédi
 ősz" című kisgrafikai kiállítás, ame-
 lyet Dömötör János muzeumigazgató
 nyitott meg.

A Szocialista Művészetért 1974/8.
 száma részletes ismertetést ad a Kis-
 grafika 1974/1. számáról. Ugyaneb-
 ben a számban jelent meg Bordás Fe-
 rencnek a KBK. 15 éves jubileumára
 készült fametszetének a reprodukciója
 is.

A Debreceni Pedagógus Művelődési
 Ház Exlibrisgyűjtő Köre legújabb ki-
 adványa "12+5 grafika" címmel, Nagy
 Dezső bevezetésével látott napvilágot
 s Andruskó Károly válogatott ex libri-
 seit tartalmazza.

KÖZLEMÉNYEK

Hazánk felszabadulásának 30. évfordulóján Körünk is méltóképp szeretne ünnepelni. Ezért a Magyar Képzőművészek Szövetsége képgrafikaosztályával karöltve kisgrafikai pályázatot hirdettünk. A díjak adományképp a magas színvonalu, a felszabadulással összefüggő, tartalmas műveket nék jutalmazni. Beadás 1975 március 15.-ig, Művészeti Alap - Budapest, Báthori u. 10. II. 203. A pályázat anyagából májusban a Csók Galériában állítást rendezünk, melynek katalógusa eredeti grafikát is tartalmazó kiállítás lenne.

Ugyancsak felszabadulási pályázatot hirdet a III. Balatoni Kisgrafikai Kiállítás rendezőse is a megszokott feltételek alapján. Beküldési határidő: 1975. április 30. - Balatoni Múzeum (8361. Keszthely, Kossuth L.u.)

A K.B.K. pályázat anyagát a keszthelyi Biennálén is be kívánjuk mutatni.

A kongresszusi mappánk elkészült, amelyet a decemberi számmal idejűleg fogunk szétküldeni azoknak a tagjainknak, akik az évi tagdíjukat befizették.

Vidéki tagdíj hátralékosainknak ezuttal is mellékelünk befizetési lapot. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tagdíj befizetésére a szakszervezet korlátozott példányszámban kapjuk a befizetési lapot s így jövőben nem tudunk meg azt, hogy egyik-másik tagtársunk 4-5 befizetési lapot is kapott és mégsem fizeti be tagdíját. Ezért a jövőben az első Kisgrafikában nekünk küldünk egy befizetési lapot, azon a tagdíjat vagy kézhezvételt fizessék be, vagy jól őrizték meg a befizetésig, mert az év folyamán a befizetési lapot nem tudunk küldeni.

ÚJ TAGOK:

Arras Leo nyugdíjas, B.2500.Lier.Netelaan 1. Belgium
Balogh György könyvtárigazgató, 5801. Mezőkovácsháza. Járási Könyvtár
De Gilyén Nándor építésmémők. 1026. Budapest. Gárdonyi ut 49.
Dr. Hardicsay Gábor orvos. 1067 Budapest. Hunyady tér 2. III. 27.
Dr. Kertész György, egyetemi adjunktus. 1082. Bpest Üllői ut 64.1.9.
Nikl Éva gyógyszerész. Pécs. Varsányi u.24.1.9.
Sebestyén Gergely ügyvitel szerv. 7013. Cece. Szabadság tér 17.
Széman Margit mezőgazd.technikus. 2750.Nagykőrös.Szolnoki ut 1.

KÖNYVESPOLC

LOG VISZTAVKI GRAFIKA A.T. NAGOVICINA. Cserepovec 1971, Upravlenje Kultura Volohdoszkogo Obliszpolkoma. Kis 4°, 32 l.

Cserepoveci Nagovicin-kiállítás a kitűnő művész munkásságának minden ábrát bemutatta, méghozzá válogatott anyagon keresztül és így a könyvillusztrációk, szabad grafikák, képregénnyé összeálló grafikai sorozatok mellett szerepelt A.T. Nagovicin ex libris művészete is. Az 1964-1970 között készült 70 könyvjegye egyik legmodernebb hangvételű szovjet ex libris művészeti alkotója elénk, akinek fantáziája, tematikai sokoldalúsága, ragyogó ötletgazdagságának nem egy újszerű megoldása egy Kalasnyikovhoz hasonlíthatóan Uvéaszt reprezentál, aki nem véletlenül dicsekedhet nemcsak hazai, de nemzetközi sikerekkel is. Betűi kifogástalanok, legtöbbször - különösen a kör- vagy ellipszis alakú kompozíciókon a felirat zárja le a képteret, kiemelve, de levegőssé is téve a grafikai mondanivalót. Ludmilla Nyikolajevna és Borisz Konstantin Gogoly részére készült ex librisei is érdekesek, kifogástalanul megoldott modern ex libris példaképekül szolgálhatnak a katalógushoz V. Csiplakov irt tartalmaz előszót. Az illusztrációs anyag értéke jól sikerül s külön kiemelendő, hogy a 16 reprodukció közül 12 színes. A katalógusban a szimpatikus művész fényképe is megtalálható.

GRAFIKA KNIZSNOGO ZNAKA IZ SZOBRANIJ ODESSZKIJ KOLLEKCIJA. Odessa 1969. Odesszkoje Oblasztnoe Upravlenie Kulturi. Haránt 32 (3) l.

Odesszai ex libris gyűjtő (Zenonovics, Pavlovics, Tamara Georgievna, Janics, Boriszovics) gyűjteményének anyagából Odesszában olyan ex libris kiállítás került megrendezésre, amely elsősorban hírvető jellegű volt s az ex libris készítői igyekezett új hivatásokat szerezni. Reméljük, hogy célját el is érte. Bár a szovjet ex libris vonalán minden jelentős országot felölelte Észak-Európaig, a hangsúlyt igyekeztek az ukrán ex librisre helyezni, melyről nagyon keveset tudunk és így a katalógus művésznévsora és lapleírásai inkább ismeretekre tehetnek szert a szovjet ex libris művészet egyik fejlődéséről. A kis katalógus kevés illusztrációt ad ugyan, de a fentiekben kiemelt kiállítás enged a szovjet ex libris gyűjtés mai tendenciáiba is (kedvelt témák, technikák stb.) és több hasznos tanulság levonására nyújt lehetősé-

KNIZSNIJE ZNAKI ALEKSZEJA JUPATOVA I OTTO MEDNISSZA. Rit
bokszaři 1969, Csuvaszka ja Goszudarsztvennaja Hudozsasztvennaja G
Kis 4°, 41 (3) l.

A szovjet exlibriskultura előretörését mi sem bizonyítja jobban, mint az ex libris művész: Alekszej Jupatov és Otto Mednisz ex libriseinek csu
dön való bemutatása s e kiállítás katalógusa. A két rigai művész közl
szej Jupatov (1911-) 1929 óta foglalkozik ex libris művészettel; rom
kicsengésű realista lapjai vérbeli könyvgrafikák, tudszitettséget
néha fásasztónak érezzük, bár ornamentikája keleti és orosz elemkre
nagy kár, hogy exlibriseinek legnagyobb részét klisében kivitelezi. Ott
nisz (1925-) 1950 óta mint könyvillusztrátor dolgozik s bár érdeklő
ex libris felé csak 1956-ban fordult, neve máris népszerű hazájában u
külföldön. Ex libris munkássága máris kb. 500 lapra tehető. Stílusvált
ga arra enged következtetni, hogy gyakran hallgat megrendelői igénye
ját egyéniségének a rovására. A részletező megoldások hűve és bár gy
szimbolumokkal is, jelképrendszerében közérthetőségre törekszik. Rokon
művész, sokarcu ex libris művészetéből azonban hiányzik az egyéniség
bélyege. Ha ezt megtalálja, a lett ex libris művészet első vonalában
helye.

E.N. TYIHANOVICS EX LIBRISEI. (KATALOGUS. BEVEZETTE PINTÉR
Dunaujváros 1972. MSZBT. Haránt 8°, 16 l. (Megjelent 250 számozot
dányban.)

E.N. Tyihanovics elsősorban festő, ex librisrel csak 1967 óta foglalkoz
nevét máris számon tartják a szovjet ex libris-művészek között. A magy
grafika barátai úgy a művésszel, mint alkotásaival a minszki magyar
kiállítás alkalmából ismerkedhettek meg személyesen. A MSZBT dunaj
szervezete a művész hatvanadik születési évfordulója alkalmából igen j
gálatot tett azzal, hogy ex libriseit bemutatta legmodernebb iparváros
zönségének és ezzel ott is utat tört a műfaj népszerűsítéséhez. Ritkán
elő, hogy egy hatvanas művész ötvenéves fejjel szerelmeskedik bele a
fika műfajába, de Tyihanovics esetében ez történt és amint azt a Du
rosban kiállított 134 ex librise bizonyítja, nem is eredménytelenül. Tyih
ex libriseit linometszetben és réztechnikában vitelezi ki; az előbbie
folthatások dinamikáját, az utóbbiakban a vonalművészet végtelen lehet
it aknázza ki. Fő ereje egyszerűségében rejlik, amely mögött robusztu
jezőerő lapul. A kiállított lapok között magyar gyűjtők részére készíte
librisekkel is találkozhatunk (Réthy István, Semsey Andor stb.) s az il
ciók között örömmel fedeztük fel A.G. Sztrelcesz ex librisét, amelyről
fi arcképe néz vissza ránk, ezzel is bizonyítva, hogy a forradalmár kö
már szovjet klasszikusnak is számít. A kiállítás katalógusa izléses; a l
soknál kár volt a lapméreteket elhagyni. A kiállítás létrehozása Barany
dit, Pintér Lajos, Koréh Sándor, Semsey Andor és Zágoni László nevei
zódik.

Antal
zete X2

R, PAUL): RICHARD KALJO EKSLIBRISED. Tallin 1969, Kirjastus "Eesti". Kis 8°, 102 (2) l.

Kaljo észt exlibrisművészt a világ minden részén jól ismerik és így e műbőr kiváló monográfiájában örömmel látjuk viszont a sziporkázóan szelleművész már ismert és még ismeretlen lapjait. Groteszkségükben is erősen hatásos aktjai, a váratlan ellentétekre épített humorának grafikai kivetítései modern varázsló titkos-sejtelmes, mulattatóan vonzó, meghökkentésében ávalragadó világot tár elénk, akinek mindössze a véső és a vonal a varázsköze, de e két rekvizittel laponként újabb bűvész (és művész) mutatott végez. Kaljo művészete annyira egyéni, annyira lenyűgöző, hogy az egyszerűen nem lehet. Cinkos mosolya nőkről férfiakra, férfiakról nőkre és nemcsak nevet, de nevetet is; látszólagos cinizmusa menekülésre nagy kérdéseire adandó válasz elöl, kamaszos negédességének mézéből az egy csepp ecet fanyar-savanykás íze, a humor álarca mögött azonban filozófus arca rejtezik. Virtuóz művész: 150 lapra terjedő exlibris-je magányos sziget Európa mai ex libris művészetében, de a maradandóság szízlaját lengeti.

E műbőr könyvének szövegrésze a szokásos életrajzi adatok mellett művészkutatást is ad s Kaljo fejlődésének periodizálását is megkísérli. Ez pedig nem feladat, mert Kaljo fejlődése folyamatos, nincsenek benne sem megszakások, sem váratlan törések. A kötet több, mint hatvan illusztrációja azt a szellemet ébreszti fel az emberben, hogy milyen jó lenne Kaljo minden alkotását megismerni!

TAKÁCS DEZSŐ: MAKO VÁROS ISKOLÁINAK EXLIBRISEI. Pécs 1972. é. Nagy 8°, 15 t. mappában.

Takács Dezső, a tehetséges pécsi rajzpedagógus és grafikusművész a pécsi iskolák könyvtárai részére készített ex libriseit magában foglaló mappájának adása után ezuttal a makói iskolák részére készített ex libriseit bozontos közzé és kezdeményezésével nemcsak a Lengyelországban már jól ismert példát (ex librist minden iskolai könyvtárnak) ültette át hazánkba, de a makói város szűk területén belül is tematikailag utat tört, példát mutatott s a kor bizonyosságot tett határozott művészi fejlődéseiről is. Míg a pécsi iskolák részére készített exlibrisein a témát szinte tulságosan leegyszerűsítette a kitaposott szimbolikán sem igen mert átlépni, addig a makói iskolák készített könyvjegyein már bonyolultabb jelképrendszereket használ és a zsenge korosztályt nemcsak a modemebb művészeti áramlatok befolyásolással készíti elő - persze a realizmus határain belül - de fantáziájukat is megmozgatja s a kommunikációs célt, a szépre való rácsodálkozás kértől sokkal jobban előmozdítja. Tagadhatatlan fejlődését, lapjainak művészeti értékében nagyban elősegíti az is, hogy lapjainak egy részén két szint használata arany alányomás a kompozíciót nemcsak jobban kiemeli, de meghittebbé teszi. Ezuttal is igyekszik minden iskolát - vagy az iskola környezetét, vagy környezetének megfelelően - karakterizálni s ez sikerült is. A Külterületi Általános Iskola egyszerű öltözötű diákcsoportja (mögöttes példájának elérhető jobb jövőt jelképező arany nappal), a Bajza József Általános Iskola ex librisének iskolatáskája a melléje helyezett hagymával, a Béla Általános iskola könyvjegyének éneklő gyermekei, a Kereskedelmi Középiskola példás képi elemei, a Dolgozók Általános iskolája ex librisének munkaeszközök társaságában megelevenedő könyv stb. arra enged következtetni, hogy Takács Dezső maradéktalanul elsajátította a műfaj áthághatatlanságait és ez nemcsak alkotásainak, de művészi fejlődésének is javára válik. A kiadvány kiállítása példamutatóan szép, csak az a kár, hogy még ha a példányban is kis példányszámban készült. Nagyobb példányszámban kiadására azonban kizárólag gyűjtőinken és iskoláinkon mulik.

ANDRUSKO KÁROLY: SENTA (MINIATURES) II. Senta, 1972. Művészeti Arhiva Dudás Gyula. 4 x 3 cm. 4 l., 30 t., 4 l.

Andruskó Károly "Zentai miniatűr"-jeinek első kötetét már ismertettük; a 3 x 2 cm nagyságú fametszeteivel tudunkkal mindmáig a legkisebb méretű kötetes könyv. A munka második kötete nem folytatása az elsőnek, csupán folytatása; a fametszetek ugyanazok, de amíg az I. kötet grafikai kézirnyvjegyek készültek és mindössze 200 példány jelent meg belőlük, addig a II. kötet pi nyomatokat tartalmaz és 500 példányban látott napvilágot. E megoldás az, hogy a csakhamar ritkasággá váló kötetecske a minikönyvgyűjtők és a fiabarátok nagyobb köreihez is eljusson. Érdemes megjegyezni, hogy a második - a zentai Udamik nyomdában - Molnár Miklós munkája, a kötet első kiadását Novák Imre izléséről és szakmai tudásáról állit ki jeles bizonyítványt.

NIKOV, ANATOLIJ, (KATALOG.) (Bevezette V. Koroljuk.) Krasznó-
1969, Krasznójarszkaja Hudozsosztvennaja Galereja. Kis 4°, 41 (3) l.

nikov grafikai- és ex libris művészete ma már Európa grafikai művésze-
megkülönböztetett helyet foglal el. A spanyolországi és olaszországi sí-
előzményei, hanem következményei művészete nagyságának és népszerű-
k. Munkái a Szovjetunió legkülönbözőbb városaiban és külföldön is új
ket hódítanak meg művészetének. A krasznójarszki kiadvány illusztrá-
külül elsősorban a fametszetű portrék (Erasmus Rotterdamus, Prokofjev)
k meg az embert; ezek metszőstílusban és grafikai felfogásban egy új
portrétílust reprezentálnak. Városképei (Novgorod, Szuszdal, Vologda
isztán grafikai eszközökkel is festői hatást kínálnak. Ujabb ex librisei-
parchitektúra-szerű megoldások mellett (B. Alekszandrova) rajzi- és
ficiós megoldásban annyi új ötlettel, telibetalált kísérlettel találkozha-
/ . Koroljuk, Bielen stb.) hogy fejlődésének ugrásszerű emelkedését lé-
ziszsafojtva kell figyelniük.

A katalógus sokszempontu bevezetése mellett külön figyelmet érdemel
nikov hazai és külföldi kiállításainak a felsorolása; az utóbbiak közül két
vstivel (1967) és egy gyulaival (1968) is találkozhatunk.

NIJE ZNAKI ALEKSZEJA JUPATOVA I OTTO MEDNISSZA. Baku, 1968.
28 l.

y és Mednisz Bakuban megrendezett kiállításának katalógusa szerényebb
ásban ugyan - kevesebb illusztrációval - ugyanazt adja, mint a csuvasz-
állítás és katalógusa. Jupatovtól 159, Mednisztől 175 lap került a kö-
el s a gondos válogatás helyes képet adott mindkét lett ex libris mű-
nkásságról.

USKO KÁROLY: SENTA (MINIATURES). Senta 1972, Muzeja i Arhiva
Gyula. 2.5 x 2 cm. 6 l., 21 t., 6 l.

ó Károly tovább halad a fametszet miniatürizálásának az utján. Első ki-
ának 4 x 3 cm lapnagyságu és 3 x 2 képnagyságu megoldásával szem-
ben kiadvány már 2.5 x 2 cm-es lapnagysággal és 2 x 1.5 cm nagyságu
etnagysággal dicsekedhet, bizonyítva, hogy a fametszet is alkalmas a
etek megvalósítására anélkül, hogy akár az anyagszerűsége, akár a
ai kivitelén, akár a kompozíciók optikai okok miatti élvezhetőségén
esnek. E könyvecske új fametszetekben mutatja be Zentának, ennek a
s, Tisza-menti kisvárosnak ismert és ismeretlen szépségeit, amelyeknek
ó Károly nemcsak szerelmese, de művészetén keresztül minden szép
nek megörökítője is. E könyvecske művészileg is, technikailag is olyan
amelynek utánzására keveseknek lenne tehetsége és türelme. A nyomás
eti ducokról készült és ez-nem kis feladat elé állította a nyomdász
Miklóst), de kifogástalanul megfelelt neki. Kíváncsiak vagyunk, hogy
gyedülálló kísérletnek lehet-e, lesz-e folytatása?

CHRENKO, VIKTOR: EXLIBRISY. BEVEZETTE BORIS BĀLENT. Bratislava Kruzok Slovenskích Exlibristov i Bibliofilov v Bratislave. Kis 8°, 4 l. (Megjelent 50 számozott példányban.)

Viktor Chrenko nem tartozik az ismertebb szlovák ex libris művészek közé, de most közzétett, válogatott lapjait tartalmazó mappája fekete-fehérnes linometszeteivel jó felkészültségű ex libris-művészként mutatkozik, nem fiatal alkotó: 1921. november 13-án született Poprádon. Geometriai alakokat, növényeket, fákat, kagylókat ábrázoló realista felfogású lapjai forradalmasítják ugyan az ex libris művészetet, de hegyi falvainak bájos szerűsége, a tárgyak megközelítésének áhítata szimpátiát kelt mindenki számára. Alakábrázolásaiból még hiányoznak a karakterizáló vonások (sommázásuk mindig a lényeges kiemelésére törekszik), de kárpótól értük egyszerű nagyvonalúsága, színeinek fojtott hevülete. A magunk részéről B. F. részére készített ex librisét tartjuk a legsikerültebbnek. A kötet kis példányszámát az magyarázza, hogy a mappa költségeit a művész maga viselte, kiadványát ingyen bocsájtotta a szlovák egyesület rendelkezésére.

(AMBUR, PAUL): ESKO LEPA EKSLIBRISED. Tallin 1969. Kirjastus "Eesti Kunstnike Liit", Kis 8°, 86 (2) l.

Az észt ex libris művészetet bemutató kismonográfia sorozat kötete ESKO LEPA életét és művészetét mutatja be Paul Ambur tollából, ötnyelvű szöveggel (magyar, orosz, német, angol és finn), valamint sok illusztráció kíséretében.

Esko Lepp 1906. április 8.-án született Rāpina-ban. A gyermekkorától kezdve a tájképeinek állandóan visszatérő motívuma. 1935-1940. között Tallin Iparművészeti Főiskola grafikai szakán Gunther Reindorff vezetése alatt tanult, ahol Arkadio Laigo és Aino Bach voltak a tanárai. Moszkvai tanulmányai után 1948-1951 között a tallini Állami Alkalmazott Művészeti Főiskola grafika professzora lett, 1951. óta pedig szabad művészként dolgozik. Az ex librise 1937-ből származik, ezirányú tevékenysége azonban csak 1948-ban vett nagyobb lendületet és ma a szovjet ex librisművészet középgenerációjának egyik legismertebb alkotója. Fametszeti ex libriseinek metszőtechnikájára és a vonal együttes alkalmazására épül; a művészi kifejezés lényegét mindig a vonalra bizza. Legjobbak Leida Soom színművésznő (1950) és Karus festőművész (1958) részére készített ex librisei. A részletek kidolgozását is fontosnak tartja, anélkül azonban, hogy a kompozíció egységét a vonalúságát feláldozná. Saját elgondolásait sosem rendeli alá a megrendelő elképzeléseinek és ennek ellenére jól karakterizál; témaválasztása, stílusmódja napjainkban gyökerezik és az aktuális témákat is gyakran állítja a művészi koncepció középpontjába. A tájképi elemek ritkán hiányoznak lapjairól; a természet és az élettől való távolodást, a tenger, az elvágytatást, a társadalmi társadalmi mozgató erejét képviseli. Művészi lapjai minden gyűjtemény díszesek.

Galambos

RÉSUMÉ

amateur-dilettante - Questions de destin de l'ex libris hongrois. C'est
de l'article premier de la revue écrit par Ferenc GALAMBOS. L'auteur
la ligne de démarcation entre les trois espèces de créateur. L'artiste
de son activité régulière en possession de son talent et d'instruction.
Créations furent achetées par les collectionneurs, par les musées. Leurs ac-
cessera partie intégrale de la civilisation nationale. Bien que l'amateur
tentueux, il n'a pas assisté à une instruction artistique régulière, il a
ses connaissances par ses propres moyens ou par l'aide d'un maître. Il
pe de l'art par plaisir. Plusieurs entre eux seront des artistes profession-
pensons à l'exemple de Gauguin. - Le dilettante ne possède ni talent, ni
naissance, il est seulement ambitieux. Son activité est loin de l'art
ble, mais il est persuadé que ce qu'il a créé, est une oeuvre d'art. En
il se contente de sa solitude, il n'est pas dangereux, mais quand il
par force de recruter le public pour soi-même, à participer aux exposi-
il sera nécessaire contre lui la défense légitime de la société. Le problè-
l'artiste-amateur-dilettante est à présent très actuel chez nous. Seulement
de la production de l'ex libris contemporaine est créé par des varies
et environ 30% par les amateurs de bon goût. Le 50 pour cent des ex
en circulations sont des ouvrages massacrés des dilettantes, ainsi ils ca-
des dommages immenses à la réputation mondiale de notre art. Ainsi nous
nous protéger contre ces désavantages: ne pas laisser exposer, ne pas
r, ne pas insérer dans les collections ces non-valeurs nuisibles.

Réthy publie un compte - rendu sur le XVème Congrès Internationale de
libris, organisée en septembre 1974 dans la ville de Bled en Yougoslavie
, où la groupe hongroise a participé avec 33 membres. La session des
tions fut inaugurée par Mme Dagmar Novacek et par le président à vie
FISAE Docteur Gianni Mantero. C'est Klaus Rödel, premier vice-prési-
de la FISAE qui a fait connaître l'activité de deux ans des membres-
tions. Le texte de son compte-rendu fut distribué entre les délégués. Le
s a décerné à l'unanimité le droit de l'organisation du Congrès en 1976
tugal. A l'occasion du Congrès de Bled on a organisé deux expositions.
contenait la matière du concours sous le titre "Le livre rapproche les
", l'autre a présenté les ex libris créés entre 1972 et 1974. A cette
on on a décerné six prix. Les deux premiers prix furent adjugés à M.
uskas et à Mme Didelyté (tous les deux de la Lituanie). Dans la ligne
férences on a écouté dix rapporteurs, entre eux était Docteur Andor
qui a parlé sur les ex libris hongrois anciens. Entre 21 et 23 sep-
les délégués ont participé aux excursions inoubliables sur les plus belles
de Yougoslavie. - L'organisation parfaite du Congrès était le mérite
du Professeur Rajko Pavlovec.

A l'occasion du 30ème anniversaire de la mort de l'artiste hongrois Erdős, Ervin TÓTH publie un article sur l'artiste. (P.9-11.) Dans les années 30 il a vécu à Budapest. Ses maîtres étaient Viktor Olgyai et István Fehérvári. Le Prix Fruchter lui fut décerné durant ses études supérieures, agé de 25 ans. Approchant de la trentaine, il a obtenu encore quatre bourses consécutives permettant à lui de faire des longues voyages à l'étranger. En juillet 1938 il a choisi de soi-même la mort avec sa femme, las des humiliations infligées par les ennemis du camp de travail des fascistes.

Dénes GÁBOR publie un article sur l'art de livre de Károly Kós, (P.12-13) qui est en personne entre autre un homme de vie publique, architecte, artiste décorateur, rédacteur, historien d'art, et... Károly Kós a accompli sa 90ème année de sa vie le 16 décembre 1973 en Transylvanie. Ses livres furent écrits, illustrés, imprimés, liés et diffusés dans son atelier à Sztána. En 1924 il a fondé la Guilde Artistique de Transylvanie dont l'activité d'édition a atteint le 160 volumes. Ces livres étaient munis des titres en trois variations, le nom du propriétaire fut imprimé ultérieurement en composition à main. Il a personnellement illustré 23 volumes. Ce sont de belles créations dont le texte fut écrit par lui-même.

Dans la ville de Debrecen en 1973 on a organisé une exposition de livres de l'ex libris contemporain. Dezső NAGY écrit un compte rendu sur cette exposition artistique (P.18-22.) en énumérant les onze artistes y représentés, dont les oeuvres exposées sont détaillément commentés dans l'article. Les suivants sont les suivants: K.Andruskó, L.Diskay, I.Drahos, A.Fery, J.Józsa, C. Kovács, J.Menyhárt, F.Rákóczy, I.Szilágyi, N.L.Varga et K.Várkonyi. Cette exposition a déjà fait une tournée dans les villes divers du département de Bihar.

Mária F.MAGYAR, collaboratrice de la Bibliothèque Somogyi à Szeged publie sur la collection d'ex libris de son institution. (P.23-27.) La ville de Szeged a une tradition noble dans l'histoire de cet art, car plusieurs artistes hongrois ont commencé ici leurs activités. Déjà en 1903 et puis en 1903 et puis en 1903 on a organisé à Szeged une exposition internationale de l'ex libris. L'article raconte l'histoire de la collection d'ex libris de la Bibliothèque. - Sur les pages 28-29 László Lázár NAGY publie un article sur la visite des collections de Cegléd dans la ville de Szeged. - Comment devanais-je collectionner? C'est Sándor BODNÁR, qui a répondu à cette question dans son article (P.32.)

Les nouvelles sur les événements de la vie d'ex libris en Hongrie et en Roumanie se trouvent sur les pages de 33 à 40. On peut lire sur les publications recensées par Ferenc GALAMBOS sur les pages de 41 à 46.

Megjelent 500 példányban, 4 (A/5) iv terjedelemben
74619 DATORG Nyomda - Felelős vezető: Harkai József

PÁRTOLÓ TAGOK (folytatás)	CSÉKE MIKLÓS 7100. Szekszárd Hermann Otto u. D-E ép. A.1.a.	EGRESITS JÁNOS 8500. Pápa Lehel u.1.
ARTOS NÁNDORNÉ 100. Jászberény Mács krt. 13/c.	CSÖG LEI ERIKA 8790. Zalaszentgrót Ifjuság u. 4.	FARKAS ISTVÁN 3900. Szerencs Késmárk u.15.
FRÁNY JÁNOSNÉ 101. Budapest Bajkóvaskij u.34.	CZUCZOR GERGELY 8253. Révfülpö Halász u.77.	Dr.FÁBIÁN GYÖRGY 7624.Pécs Szt.István tér 23.
FRITANCS GÁBOR 100. Szekszárd Mátina u. 56	CSIZMADIA ATTILA Tg.Mures St.Simó Géza Nr.6. Románia	FILKORN TIBORNÉ 7690. Sellye Malom u.1.
FRYKY ZOLTÁN 101. Szeged Kissuth L.u.13	DÁNIEL VIKTOR 1124. Budapest Kiss J. altb.u.55.	FODOR FERENC 1139. Budapest Thalmann u.42
FRYLI ISTVÁN 109. Budapest Mévári ut 105/a	DEBITZKY ISTVÁN 7625. Pécs Hunyadi u. 64/a	FODOR ODETTE 6725. Szeged Petőfi sgt. 55/61.A.II.
FRYBÉRCZY LORÁNTNÉ 104. Budapest Kővári ut 163.V.52	DOBOLYI ISTVÁN Brasov St.Republici 59. Románia	FREJER KÁROLYNÉ 1111 .Budapest Kende u.9.
FRYBANDTNER KÁLMÁN 102. Budapest Károlyi krt. 20.	EGRI MEGYEI KÖNYVTÁR 3300.Eger Pf.30.	FÜLE LÁSZLÓ 2700.Cegléd Dózsa Gy.u.8.
FRYEGYEI KÖNYVTÁR 100. Békéscsaba Károlyi sor 4-6	ERDÉLYI TIBOR 9400.Sopron Zrinyi u.14.	DR.GERÉB JUDITH Budapest, 119. Pf.33
FRYSLÓGH GYÖRGY 101. Mezőkovácsháza Károlyi Könyvtár		GERGELY MIHÁLY 1029. Budapest Ördögárok u. 86.

A pártoló tagok listáját következő számunkban folytatjuk.

NEVES GRAFIKUSMŰVÉSZEINK
SZÁMOZOTT RÉZKARCAI
RÉSZLETRE IS MEGVÁSÁROLHATÓK A
KÉPCSARNOK BEMUTATÓTERMEIBEN

BUDAPESTEN

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
V., Váci utca 25.

MEDNYÁNSZKY TEREM
V., Tanács körút 26.

CSONTVÁRY TEREM
V., Vörösmarty tér 1.

PAÁL LÁSZLÓ TEREM
VIII., Rákóczi út 57/b.

DERKOVITS TEREM
VI., Lenin körút 63.

PÓR BERTALAN TEREM
VIII., József körút 70.

VIDÉKEN

BÉKÉSCSABA
Tanácsköztársaság u. 10.

NYÍREGYHÁZA
Dózsa György u. 3.

DEBRECEN
Vöröshadsereg u. 31.

PÉCS
Kossuth Lajos u. 24.

EGER
Széchenyi út 13.

SALGÓTARJÁN
Tanácsköztársaság tér 19.

GYŐR
Bajcsy Zsilinszky út 35.

SZEGED
Kárász utca 17.

MISKOLC
Széchenyi út 21—23.

SZOLNOK
Kossuth Lajos u. 6—8.

KAPOSVÁR
Ady Endre u. 10.

SZOMBATHELY
Bajcsy Zsilinszky u. 27.

NAGYKANIZSA
Deák tér 3.

VESZPRÉM
Szabadság tér 10.

ZALAEGRSZEG Kossuth Lajos u. 15.